

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Lobby-agenda

Standpunten van de drinkwatersector

Waterpaspoort

Jessica van Eijs (D66)

BAW naar de toekomst toe

Samenwerking in de waterketen loont

 Vewin

20ste jaargang, nummer 4
oktober 2017

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Arjen Frentz, frentz@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frentz, Hans de Groene,
Amarins Komduur,
Patricia van der Linden,
Philip Reedijk
redactiewaterspiegel@vewin.nl

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

Van Beek Images, Maas
Communicatie/Tom Pilzecker,
Vewin, Dunea, Waternet, Waterschap
Amstel, Gooi en Vecht, Waterbedrijf
Groningen, Vitens, Brabant Water,
Evides, Dirk Hol Fotografie

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis
toegezonden aan mensen die
beroepsmatig betrokken zijn bij
de watersector. Adreswijzigingen
kunnen worden gericht aan
Vewin, Postbus 90611, 2509 LP
Den Haag. Verzoeken om een
abonnement zijn ter beoordeling
van de hoofdredactie:
redactiewaterspiegel@vewin.nl.

Artikelen uit deze uitgave mogen
worden overgenomen na toestem-
ming van de uitgever. De gebruikte
foto's zijn bedoeld als illustratie en
hoeven niet de beschreven situatie
letterlijk weer te geven. De redactie
heeft zijn uiterste best gedaan om
alle copyright-houders van gebruikt
beeldmateriaal op te sporen. Indien
u meent dat u rechthebbende bent,
kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden
in een seal van biofolie. Deze
mat-transparante folie is binnen
90 dagen volledig composteerbaar
en mag dus in de GFT-bak.
Biofolie is gemaakt van de
reststoffen van maisproducten en
aardappelzetmeel.

Inhoud

Kamerleden willen transparantie over te lozen stoffen	4
Column Oliver Loebel	5
Samenwerking in de waterketen loont	6
De Cybersecuritywet komt eraan	12
Haringvliet blijft bron voor drinkwater	14
Kort nieuws	15
Regeren is vooruitzien	16
Het Waterpaspoort van Jessica van Eijs (D66)	20
Voldoende schoon drinkwater voor nu en later	22
Standpunten van de drinkwatersector	26
Drinkwater en natuur versterken elkaar	30
Waterbeeld	33
Geen drones boven open infrastructuur	34
Drinkwaterbedrijven goed voorbereid op calamiteiten	36
Watereducatie in de Noord-Hollandse duinen	38
Mestbeleid	40

6

BAW naar de toekomst toe

In 2020 moeten de doelen van het huidige Bestuursakkoord Water (2011) bereikt zijn. De voorbereidingen voor een update zijn inmiddels in volle gang. De drinkwaterbedrijven zijn hier een voorstander van, maar of dat gaat gebeuren, hangt af van het nieuwe kabinet. Hein van Stokkom (UvW), Jeroen Smarius (VNG) en Riksta Zwart (Vewin) blikken terug én kijken samen vooruit.

20

Waterpaspoort

Wat heeft Tweede Kamerlid Jessica van Eijs (D66) met water, waar is ze trots op en wat zijn haar speerpunten voor het waterbeleid voor de komende jaren?

26

Vewin lobby-agenda

Wat moet er opgenomen worden in een nieuw Bestuursakkoord Water? Hoe zorgen we ervoor dat lozingsvergunningen voor de industrie beter rekening houden met de openbare drinkwatervoorziening? Op welke punten moet de Europese Drinkwaterrichtlijn worden herzien? De antwoorden op deze vragen en vele andere onderwerpen staan te lezen in de nieuwe Vewin lobby-agenda.

Kamerleden willen transparantie over te lozen stoffen

Eind september debatteerde de Tweede Kamer met staatssecretaris Dijkema (IenM) en minister Asscher (SZW, in verband met de veiligheid van werknemers) over de problemen bij het chemische bedrijf Chemours in Dordrecht rondom de lozingen van de stof GenX. Verschillende Kamerleden pleitten voor meer transparantie, om te voorkomen dat iedere keer nieuwe stoffen opduiken in de openbare ruimte.

Jessica van Eijs (D66) vindt het belangrijk dat bevoegde gezagen en drinkwaterbedrijven actuele informatie hebben over welke stoffen de industrie loost, hoeveel en wanneer. Zij vindt het vreemd dat drinkwaterbedrijven zelf op zoek moeten naar stoffen in het water. D66 en GroenLinks hebben hierover een motie ingediend.

Voor Cem Laçin (SP) is de enige veilige grens van GenX in drinkwater 'nul'. Hij vroeg of het klopt dat de kosten voor zuivering van GenX bij de consument terechtkomen, in plaats van bij de vervuiler. Hij vraagt van het kabinet stappen om stoffen bij de bron aan te pakken. Laçin diende met de Partij voor de Dieren een motie in die het Rijk verzoekt met de provincie, Chemours en de drinkwaterbedrijven technische alternatieven te onderzoeken voor de huidige lozingen.

Suzanne Kröger (GroenLinks) vindt dat we achter de feiten aanlopen qua schadelijke stoffen. Industriële bedrijven moeten verplicht zijn

actief te communiceren naar vergunningverleners en drinkwaterbedrijven over te lozen stoffen, om risico's te voorkomen.

Staatssecretaris Sharon Dijkema (IenM) stelde dat mens en milieu niet blootgesteld mogen worden aan schadelijke hoeveelheden gevaarlijke stoffen. De staatssecretaris geeft ook aan de zorgen van mensen om het drinkwater te delen. Over de veiligheid van drinkwater als eerste levensbehoefte mag geen twijfel bestaan.

De motie van D66 en GroenLinks is aangenomen. De regering gaat onderzoek doen naar het introduceren van een actieve informatie- en monitoringsplicht voor bedrijven richting de vergunningverlener en de drinkwaterbedrijven. Zo moet duidelijk worden welke stoffen bedrijven lozen, in welke hoeveelheden en wanneer. Vewin is blij dat deze motie is aangenomen. De motie van de SP en de PvdD is verworpen.

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer is dat Oliver Loebel, secretaris-generaal van EurEau.

In de pijplijn – waterbeleid in de EU

We horen allemaal regelmatig de uitspraak dat ‘de komende maanden voor onze sector beslissend zullen zijn’. In het geval van de Europese waterbedrijven lijkt deze claim niet overdreven. Dus waarmee is EurEau, de Europese federatie van nationale organisaties voor water en afvalwater, zo druk?

In de eerste plaats wordt de Drinkwaterrichtlijn herzien en verwachten we het voorstel van de Europese Commissie hiervoor aan het eind van 2017 of begin 2018. De oorspronkelijke richtlijn leverde in geheel Europa uitstekende resultaten op. De herziening behandelt waarschijnlijk de parameters uit Bijlage I, de risico-gebaseerde benadering, informatieverplichtingen voor waterleveranciers en een Europese regeling voor materialen en producten die met drinkwater in contact komen. EurEau was vanaf het allereerste begin bij het herzieningsproces betrokken en leverde daarbij gedetailleerde input voor alle onderwerpen. Hoewel we geen revolutie verwachten, moeten we excessieve lasten voor onze leden vermijden.

Een ander belangrijk stuk regelgeving, de Kaderrichtlijn Water, zal in 2018 worden geëvalueerd, om de noodzaak voor een herziening te bepalen. Momenteel werken we aan een reeks standpunten met voorstellen die een betere implementatie van deze richtlijn zouden waarborgen, daadwerkelijk leidend naar een goede watertoestand in heel Europa. Ze behandelen onderwerpen zoals een betere coördinatie van het EU-beleid, kostendekkendheid, uitzonderingen en instrumenten om de toestand van het water te beoordelen.

In de komende maanden zal de Europese Commissie meerdere zeer belangrijke strategieën presenteren die tot wetsvoorstellen kunnen leiden. Eén ervan behandelt het controversiële onderwerp van medicijnen in het milieu, dat al enkele jaren vertraagd is. Hoewel de concentraties van medicijnresten in waterlichamen nu nog zeer laag zijn, kunnen we een verhoging verwachten. We blijven druk op de Commissie uitoefenen om een ambitieuze strategie te presenteren, gebaseerd op werkelijke samenwerking binnen de waterketen en een grotere verantwoordelijkheid bij de producenten. Omdat bescherming bij de bron niet altijd de meest effectieve oplossing kan zijn, overwegen we aanvullende opties. Toch moeten farmaceutische bedrijven financieel bijdragen aan de investeringen die elders in de keten vereist kunnen zijn, ook die in afvalwaterzuiveringsinstallaties.

De komende herziening van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) zet het onderwerp van niet-duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en nitraatuitstoot hoog op onze agenda. We hebben consequent aangedrongen op een bindende Europese definitie voor in pesticiden en biocides gebruikte hormoonverstorende stoffen. De Commissie heeft onlangs haar voorstel gepubliceerd. Raad en Parlement hebben nu twee maanden de tijd om het goed te keuren of af te wijzen.

Wij steunen ook de samenwerking tussen de directoraten-generaal van Milieu en Landbouw in de Commissie. Zij streven naar een beperking van de impact van landbouw op waterbronnen. De bestaande wetgeving, inclusief de Nitraatrichtlijn, wordt op nationaal niveau niet correct geïmplementeerd. Toch kan een goede band tussen landbouw en water pas echt worden bereikt als boeren alleen financiële steun kunnen krijgen, wanneer ze duurzame praktijkmethoden toepassen. We hebben voorbeelden verzameld van succesvolle samenwerkingsprojecten tussen waterleveranciers en boeren. Deze kunnen een aanvulling zijn, maar vervangen onder geen enkele omstandigheid een solide wetgevingskader waarmee duurzaamheid en de bescherming van watervoorraden in het GLB centraal staan.

EurEau's echte kracht is de expertise van zijn 32 leden. Dankzij hun inzet nemen we deel aan alle relevante EU-adviesorganen en kunnen onze posities baseren op gedegen kennis. Daarom moeten we de komende ontwikkelingen in de regelgeving zien als een kans om de bescherming van grond- en oppervlaktewater verder te verbeteren, in het belang van alle burgers. Meer informatie over EurEau? Meld u aan voor onze nieuwsbrief, via caroline.greene@eureau.org.

Column

Oliver Loebel
Secretaris-generaal EurEau

Hein van Stokkom (waterschap Brabantse Delta, links) en Jeroen Smarius (gemeente Uden).

BAW naar de toekomst toe

Samenwerking in de waterketen loont

In 2020 moeten de doelen van het huidige Bestuursakkoord Water (2011) bereikt zijn. De voorbereidingen voor een update zijn inmiddels in volle gang. De drinkwaterbedrijven zijn hier een voorstander van, maar of het zover gaat komen, hangt af van de plannen van het nieuwe kabinet. Riksta Zwart (Vewin), Hein van Stokkom (UvW) en Jeroen Smarius (VNG) evalueren de opbrengsten tot nu toe. 'Het BAW is een bewezen concept.'

In vervolg op een bestuursafpraak over de afvalwaterketen tussen VNG en Unie in april 2010, hebben de Nederlandse waterketenpartners – het Rijk, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Unie van Waterschappen (UvW) en Vewin – in mei 2011 het Bestuursakkoord Water ondertekend. Doel van het akkoord is te blijven zorgen voor: veiligheid tegen overstromingen, een goede kwaliteit water en voldoende zoet water. Om dat voor elkaar te krijgen bevat het Bestuursakkoord Water een groot aantal maatregelen, gericht op: heldere verantwoordelijkheden en minder bestuurlijke drukte; een beheersbaar programma voor de waterkeringen; doelmatig beheer van de waterketen; werkzaamheden slim combineren en: het waterschapsbestuur.

Doelmatiger werken heeft voor de vijf partners de volgende betekenis: goede kwaliteit tegen lagere kosten en minder bestuurlijke drukte. Noodzakelijke investeringen leiden daardoor niet tot sterke stijging van de lokale lasten voor burgers en bedrijven. Er wordt in dat verband ook wel gesproken van de 3 K's: kwaliteit dienstverlening, kwetsbaarheid en kosten. Er is een groot aantal harde en zachte doelen afgesproken, waarvan een structurele besparing van 750 miljoen euro in 2020

Riksta Zwart, Waterbedrijf Groningen.

door alle partijen samen het meest in het oog sprong. De Visitatiecommissie onder leiding van Karla Peijs én de evaluatie in het kader van de monitoring van de fi-

nanciële doelmatigheid concludeerden in 2015 en 2016 dat de waterketenpartners op koers liggen om deze doelen tijdig te bereiken.

Smarius: 'Integrale aanpak'.

Ketenpartners

Voor de uitwerking van het onderdeel Waterketen uit het Bestuursakkoord Water 2011 zijn een bestuurlijk overleg en een faciliterend en stimulerend programma-team (het Kernteam) verantwoordelijk. Behalve het IPO nemen alle partners die het Bestuursakkoord Water hebben ondertekend, hieraan deel. Drie van hun vertegenwoordigers – Hein van Stokkom namens de waterschappen, Jeroen Smarius namens de gemeenten en Riksta Zwart namens de drinkwaterbedrijven – maken de balans op van het lopende BAW Waterketen, en blikken vooruit naar de komende jaren.

Elkaar (her)kennen

'De grote winst van het BAW', aldus Smarius – in het dagelijks leven gemeentesecretaris in Uden – 'ligt in de nauwere samenwerking tussen alle waterketenpartners die gaandeweg

tot stand is gekomen. Natuurlijk wisten we eerder ook wel van elkaars bestaan, maar we zijn de andere waterketenpartners en hun belangen écht gaan kennen en herkennen.'

Secretaris-directeur van het waterschap Brabantse Delta Hein van Stokkom kan dat alleen beamen: 'De harde doelen, de euro's, die worden wel gehaald; tenminste als we niet versagen. In mijn ogen zijn zaken zoals samenwerking en partnerschap veel belangrijker en daar is inderdaad veel bereikt, met name in de regio's.'

Riksta Zwart, directeur van drinkwaterbedrijf WBG uit Groningen: 'In het begin stonden de drinkwaterbedrijven wat op afstand van de andere ketenpartners, maar die situatie is nu overal aan het verdwijnen: we werken volop samen aan het nastreven van de BAW-doelen.'

Smarius: 'We hebben met de 49 samenwerkingsregio's een prachtig voertuig ontworpen om ook de doelstellingen van een volgend BAW te kunnen bereiken. Het is mooi om te zien hoe de mensen van de verschillende waterketenpartners elkaar in de praktijk weten te vinden op de inhoud. Er wordt breder en integraler gekeken naar problemen en projecten.'

Van Stokkom vult aan: 'Er zijn overal in het land gaandeweg functionele gebiedssamenwerkingen tussen waterketenpartners ontstaan, zonder veel druk van bovenaf. Bijvoorbeeld rondom een rioolwaterzuivering of een boezemstelsel. Door deze natuurlijke manier van samenwerken zijn oude grenzen tussen organisaties weggevalen, omdat het gemeenschappelijk belang voorop werd gesteld. Het maakt uiteindelijk

Best practice

Samenwerking Bollenstreek bespaart kosten afvalwaterverwerking

Het hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeenten Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest en Teylingen hebben het integraal afvalwaterketenplan Bollenstreek 2017-2021 vastgesteld. In dit plan hebben de betrokken partijen afspraken gemaakt om zo doelmatig mogelijk samen te werken om kosten te besparen, de waterkwaliteit te verbeteren en wateroverlast te voorkomen. Dit heeft concreet vorm gekregen in een uniek integraal afvalwaterketenplan Bollenstreek 2017-2021, waarbij plannen voor het verwerken van afvalwater niet langer per gemeente worden gemaakt, maar in samenhang worden bekeken.

'PROBLEMEN STEEDS INTEGRALER AANVLIEGEN'

Van Stokkom: "Transparante samenwerking".

niet zo heel veel uit welke overheidsorganisatie iets betaalt, als de burger of het bedrijf er maar beter van wordt.'

Zwart: 'Voor de drinkwatersector heeft vooral het feit dat we nu 'aan de voorkant' betrokken zijn bij de belangrijke waterdossiers, geleid tot meer kennis en begrip over en weer. Zo nemen we landelijk ook deel aan de Stuurgroep Water. Drinkwaterbedrijven zitten vanaf het begin aan tafel, waardoor de lijnen tussen de bestuurders kort zijn. Er is meer inzicht in hoe de keten in elkaar grijpt. Dat vertaalt zich in een efficiëntere aanpak van uiteenlopende projecten en activiteiten in de regio's. We vinden elkaar tegenwoordig

in de oplossingen, niet in de problemen. En daar wordt uiteindelijk de klant, de ingezetene, de belastingbetaler beter van.'

Uitdagingen

De toekomst werpt inmiddels haar schaduw vooruit: het huidige BAW loopt tot 2020 en er wordt gesproken over een update. En belangrijk is natuurlijk wat het nieuwe kabinet wil. *Welke uitdagingen voorzien de waterketenpartners de komende jaren als belangrijk voor een update?*

Smarius: 'Even kort door de bocht: de klimaatopgave, ruimtelijke adaptatie, waterkwaliteit, de energietransitie, de investeringsagenda en de nieuwe Omgevingswet. Allemaal ontwikkelingen die gevolgen hebben op het gebied van de waterketen. Om verschillende redenen verwacht ik dat we misschien minder doelstellingen in termen van harde euro's zullen formuleren. Maar de problemen zijn er niet minder concreet om: hittestress, periodieke watertekorten of juist overschotten, bodemdaling in het

Best practice

Schone Maaswaterketen

De waterkwaliteit van de Maas wordt sterk beïnvloed door de lozingen van (gezuiverd) afvalwater. Met name in de zomer is bijna 70% van het Maaswater afkomstig van rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). Wat niet door de rwzi verwijderd wordt, komt dus in de Maas terecht. Daarbij gaat het vooral om medicijnresten, hormoonontregende stoffen en andere microverontreinigingen. Deze stoffen zijn ongewenst voor de ecologie van het water. Daarnaast wordt Maaswater gebruikt om drinkwater uit te maken. Deze stoffen moeten nu tegen hoge kosten door drinkwaterbedrijven uit het gebruikte Maaswater worden gehaald. De waterketenpartners en het ministerie van IenM hebben de handen ineengeslagen om de afvalwaterzuivering te verbeteren, door middel van toevoeging van actieve kool aan het zuiveringsproces. Dit werkt erg goed (verwijdering meer dan 90%) en is een stuk goedkoper dan bestaande technieken. De samenwerking heeft geleid tot beter begrip van elkaars standpunten en bedrijfsprocessen en tot beter begrip van wat de relatie tussen de afvalwaterketen, de Maas en de drinkwaterwinning is. Alleen door samenwerking is uiteindelijk een kosteneffectieve verwijdering van vervuilende stoffen tot stand gekomen.

Betrokken waterketenpartners:

Brabant Water, Dunea, Evides, WML; de waterschappen Aa en Maas, Brabantse Delta, Delfland, De Dommel, Waterschapsbedrijf Limburg (met Roer en Overmaas, Peel en Maasvallei), Rivierenland en Waternet; Onderzoeksinstituut STOWA, ministerie van IenM, Rijkswaterstaat, RIWA-Maas.

‘DE RESULTATEN
WORDEN IN DE
REGIO GEBOEKT’

Zwart: 'Samen uitdagingen het hoofd bieden'.

westen, medicijnen in het water: het zit er allemaal aan te komen. Een integrale aanpak in de regio's is daarbij onmisbaar, anders gaan we het niet redden.'

Rol voor innovatie

Van Stokkom: 'Daarbij is de nu organisch gegroeide landsdekkende structuur van regio's onze troef. We kennen elkaar, weten elkaar te vinden en werken op vele plaatsen al nauw samen. Ik verwacht dat die samenwerking de komende jaren alleen maar inniger zal worden en zich ook verder zal verbreden, naar nieuwe onderwerpen zoals bijvoorbeeld de circulaire economie. Innovatie zal daar ook een belangrijke rol bij spelen, omdat je vaak op de snijvlakken

van nieuwe technologieën ook nieuwe vormen van samenwerking kunt ontwikkelen.'

Visiedocument

Zwart: 'De drinkwaterbedrijven hebben dit voorjaar een visie geformuleerd op een nieuw BAW, die precies ook de onderwerpen aankaart die net zijn genoemd. Voor ons staat de waterkwaliteit bovenaan: de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Delta-

Best practice

Samenwerkingsverband RIVUS

RIVUS is een samenwerkingsverband dat zich richt op samen werken aan een doelmatig afvalwatersysteembeheer in West-Overijssel. In RIVUS werken waterschap Groot Salland, alle inliggende gemeenten (Dalfsen, Deventer, Kampen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Zwolle en Zwartewaterland) en drinkwaterbedrijf Vitens samen. RIVUS heeft de ambitie om gezamenlijk op te trekken in de (afval)waterketen om de professionaliteit te verbeteren, de duurzaamheid te vergroten, de kwetsbaarheid te laten afnemen en een kostenbesparing te realiseren die oploopt tot jaarlijks ten minste 5 miljoen euro vanaf 2020.

Meer voorbeelden op
www.samenwerkeraanwater.nl

aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater moeten onverkort en voortvarend worden uitgevoerd. Dat betekent meer concrete afspraken over inzet, financiering en resultaten. Ten aanzien van de Ketenaanpak Medicijnresten uit water zetten de ketenpartners én de zorgsector zich samen in om medicijnresten niet in het milieu terecht te laten komen. De samenwerking en het onderlinge vertrouwen zoals die tot nu toe zijn ontstaan in de

‘DE GROTE WINST LIGT IN DE STERK
VERBETERDE SAMENWERKING’

regio's, sterken ons in de overtuiging dat we ook de uitdagingen van de toekomst samen het hoofd kunnen bieden.'

Gedagsverandering

Smarius: 'We hebben heel lang binnen het waterdossier de problemen exclusief op het bordje gelegd van specifieke overheidsorganisaties. Daar moeten we vanaf. Ik ben ervan overtuigd dat een integrale aanpak de enige weg is, maar ook dat het gedrag van burgers en bedrijven zal moeten veranderen. Ook zij moeten worden betrokken bij de oplossingen. Op dat vlak kunnen de ervaring van de drinkwaterbedrijven en waterschappen met klantgericht werken en de ervaring van gemeenten met burgerparticipatie bijvoorbeeld meerwaarde bieden.'

Omdenken

Van Stokkom: 'Er zullen in de toekomst flinke ingrepen moeten plaatsvinden in de openbare ruimte. Denk aan dijkversterking, ruimtelijke adaptatie, de aanleg van wind- of zonneparken en ga zo maar door. Een nieuwbouwwijk kun je achter de tekentafel wel duurzaam en toekomstbestendig krijgen. Maar het aanpassen van de bestaande omgeving – bijvoorbeeld het aardgasloos maken van een bestaande wijk – is een ander verhaal. Dat kun je alleen voor elkaar krijgen door de inwoners van een gebied vroegtijdig te betrekken bij de plannen. Je redt dat inderdaad niet alleen; transparante en eerlijke samenwerking is de enige optie. De komende opgaven gaan niet meer exclusief over de waterketen, het wordt breder: dat vereist omdenken bij alle betrokken partners!'

Bewezen concept

Zwart: 'Wat er ook op ons afkomt, de verworvenheid van het gegroeide vertrouwen door de verbeterde samenwerking maakt dat we er in mijn ogen klaar voor zijn. Het BAW is een bewezen concept. En anders ontwikkelen we – als waterketenpartners zelf of via onze kennisinstututen STOWA en KWR – ongetwijfeld nieuwe oplossingen. Onlangs heeft KWR in dat kader bijvoorbeeld het programma WICE opgesteld: Water in de Circulaire Economie. Er is ook een financiële reserve gecreëerd voor langetermijnonderzoek en innovatie; de andere waterketenpartners zijn uiteraard van harte welkom om hierbij aan te sluiten.'

Visie drinkwatersector op nieuw BAW

Volgens de drinkwaterbedrijven toont het huidige BAW aan dat samenwerken in de waterketen loont. De waterketenpartners werken daarom steeds meer samen in diverse samenstellingen en rond diverse thema's. De eerder gepubliceerde Kansenskaart Waterketen maakt inzichtelijk op welke thema's samenwerking mogelijk is en inspireert tot het ontdekken van elkaars meerwaarde. De samenwerking beperkt zich wat Vewin betreft niet tot de waterketen. Juist in de zoektocht naar oplossingen in innovatieve samenwerkingsprojecten komt de meerwaarde van samenwerking tussen waterketenpartners tot uitdrukking. Voor de drinkwatersector zijn belangrijke thema's voor afspraken in een nieuw BAW: waterkwaliteit, gebruik van de ondergrond, infrastructuur en circulaire economie. Van het Rijk wordt gevraagd om de reeds door de minister geïnventariseerde wettelijke en fiscale belemmeringen voor samenwerking te verwijderen, zoals elementen van de btw-wetgeving.

Concrete thema's die de komende jaren onze aandacht vergen, zijn: Waterkwaliteit, Water en klimaat, Waterveiligheid, Financiering en de Omgevingswet.

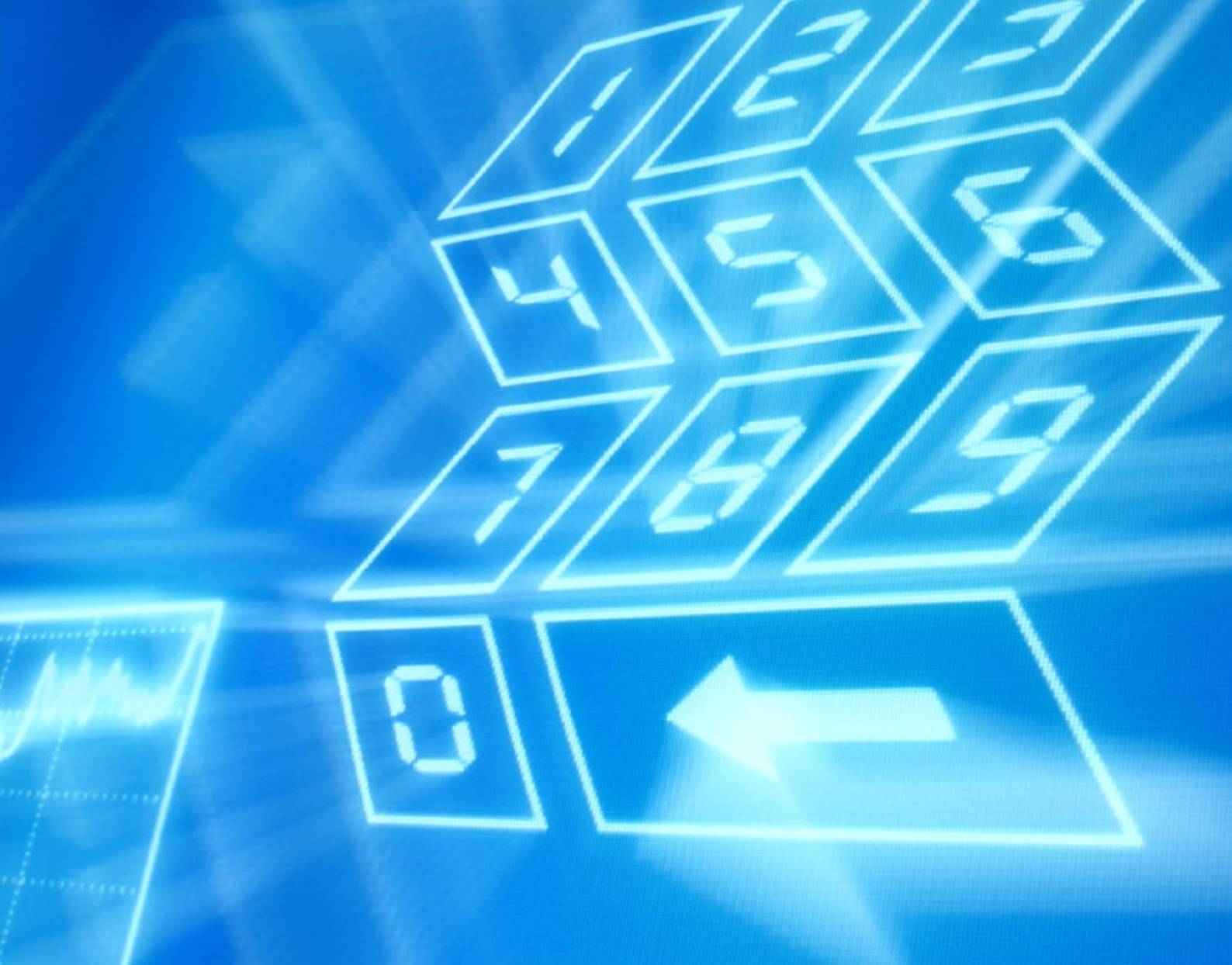
Onderzoek en innovatie

In de waterketen zijn onderzoek en innovatie kansrijke mogelijkheden tot samenwerking, gericht op de gehele waterketen en op overlappings met andere ketens. De samenwerking in kennisontwikkeling moet worden gericht op het realiseren van beleidsdoelstellingen zoals verwoord in de Kaderrichtlijn Water (waterkwaliteit), en de doelstellingen van de circulaire economie (kringloopsluiting, hergebruik grondstoffen en water). Daarnaast kunnen de waterketenpartners onderzoeken hoe integratie van water met energie mogelijkheden kan bieden om doelstellingen op het gebied van duurzame energie beter te bereiken.

Vervanging ondergrondse infrastructuur

Verwacht wordt dat de vervanging van ondergrondse infrastructuur voor riolering, energie en drinkwater de komende decennia zal versnellen. Tegelijkertijd neemt de druk op de ondergrondse ruimte toe en zijn zorgvuldige afstemming en regie gewenst om veilige en geordende ligging van kabels en leidingen te bevorderen. De waterketenpartners moeten gezamenlijk verkennen hoe ze er bij de vervanging van ondergrondse infrastructuur voor kunnen zorgen dat maatschappelijke doelen, laagste maatschappelijke kosten en een efficiënte ondergrondse ordening worden bereikt.

Consultatieronde van start

De Cybersecuritywet komt eraan

Vanaf medio 2018 krijgt Nederland één overkoepelende Cybersecuritywet. Bedrijven in de vitale infrastructuur, waaronder de tien Nederlandse drinkwaterbedrijven, krijgen hiermee onder meer een zorgplicht voor de beveiliging van hun netwerk- en informatiesysteem.

Afgelopen juni is de consultatieronde begonnen voor de Cybersecuritywet. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de Europese richtlijn voor netwerk- en informatiebeveiliging (NIB-richtlijn), die het Europees Parlement vorig jaar juli heeft aangenomen. Het doel van de NIB-richtlijn is om eenheid en samenhang te brengen in het Europese beleid voor netwerk- en informatiebeveiliging door de digitale paraatheid te vergroten en door de gevolgen van cyberincidenten te verkleinen.

liging door de digitale paraatheid te vergroten en door de gevolgen van cyberincidenten te verkleinen.

Overlap met Wgmc

De Cybersecuritywet bevat niet alleen de bepalingen uit bovengenoemde NIB-richtlijn, maar ook uit het Wetsvoorstel gegevens-

‘INBREUKEN KUNNEN AANZIENLIJKE GEVOLGEN HEBBEN VOOR DE CONTINUÏTEIT VAN DE VITALE DIENST’

verwerking en meldplicht cybersecurity (Wgmc). Dit wetsvoorstel is in juli jl. door de Eerste Kamer aangenomen. Vanwege de inhoudelijke samenhang en overlap tussen dit wetsvoorstel en de NIB-richtlijn, is besloten dat er één overkoepelende Cybersecuritywet komt. Zodra de Cybersecuritywet in werking treedt, wordt het Wgmc ingetrokken.

Meld- en zorgplicht

Met de komst van de Cybersecuritywet krijgen bedrijven in de vitale infrastructuur (zoals drinkwaterbedrijven, energiebedrijven, banken, enzovoort) een meldplicht voor ICT-inbreuken. Hierbij gaat het om inbreuken die aanzienlijke gevolgen (kunnen) hebben voor de continuïteit van de vitale dienst.

Daarnaast krijgen bedrijven een zorgplicht voor de beveiliging van hun netwerk- en informatiesysteem. Dit wil zeggen dat bedrijven passende technische en organisatorische maatregelen moeten treffen om de risico's voor de beveiliging van hun netwerk- en informatiesysteem te beheersen. Ook moeten ze maatregelen treffen om de gevolgen van eventuele incidenten te minimaliseren. Het doel is de continuïteit van vitale diensten, waaronder de drinkwatervoorziening, zoveel mogelijk te borgen. Toezicht en handhaving op zowel de zorg- als meldplicht liggen bij de sectorale toezichthouders.

ICT-inbreuken

De melding van ICT-inbreuken met daadwerkelijk aanzienlijke gevolgen voor de continuïteit moet plaatsvinden bij zowel het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie, als bij de sectorale toezichthouder. ICT-inbreuken die aanzienlijke gevolgen kunnen hebben – ofwel de ‘bijna-ongelukken’ – hoeven alleen bij het NCSC gemeld te worden en niet bij de sectorale toezichthouder.

Een gewaarschuwd mens...

Het doel van melding bij het NCSC is dat het in staat wordt gesteld om hulp en bijstand te verlenen aan het betrokken bedrijf om de continuïteit van de vitale dienst te borgen of zo snel mogelijk te herstellen. Daarnaast kan het NCSC op basis van de melding een

inschatting maken of ook andere vitale bedrijven gewaarschuwd moeten worden. Immers, een incident bij de één is een waarschuwing voor de ander. Bedrijven moeten dan melding van de inbreuk zelf doen én van de aard en de omvang ervan, de gevolgen, de getroffen maatregelen en overige gegevens die nodig zijn voor hulp, bijstand en risicoschatting. Hierbij kan het ook gaan om informatie over de inrichting van ICT-systemen en netwerken.

Openbaarheidsregeling

Tot slot bevat de Cybersecuritywet een zogenoemde bijzondere openbaarheidsregeling. Deze regeling voorkomt dat vertrouwelijke gegevens die herleidbaar zijn naar vitale aanbieders, bij het NCSC kunnen worden opgevraagd via een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om gegevens die vitale bedrijven in het kader van de meldplicht aan het NCSC hebben verstrekt. De openbaarheidsregeling geldt overigens ook voor vertrouwelijke gegevens die zijn verkregen door onverplichte meldingen. Hierdoor draagt de regeling bij aan de gewenste ‘just culture’ waarbij vitale bedrijven vrijwillig informatie uitwisselen met het NCSC. Doel is het verbeteren van de veiligheid van het gehele systeem.

Inzet Vewin

Namens de drinkwatersector heeft Vewin bij de internetconsultatie voor de Cybersecuritywet gepleit voor:

- Verruiming van de bijzondere openbaarheidsregeling voor vertrouwelijke herleidbare gegevens naar de sectorale toezichthouders. Zij beschikken straks ook over meldingen van ICT-inbreuken inclusief achterliggende informatie, zoals over ICT-systemen. Daarnaast biedt de wet de mogelijkheid dat vitale bedrijven een beveiligingsaudit krijgen opgelegd om naleving van hun zorgplicht aan te tonen. De resultaten van de audit moeten worden verstrekt aan de toezichthouder. Hierbij gaat het om vertrouwelijke en gevoelige informatie (over bijvoorbeeld kwetsbaarheden) die niet openbaar mag worden. Voorkomen moet worden dat de Cybersecuritywet een bedreiging wordt voor vitale bedrijven en daarmee voor de nationale veiligheid.
- Vasthouden aan het uitgangspunt dat de Cybersecuritywet alleen algemene bepalingen en normen bevat. De uitwerking van eisen, van bijvoorbeeld de zorgplicht, vindt, waar nodig, plaats in sectorspecifieke AMvB's en/of richtsnoeren. Hierdoor kan worden aangesloten bij bestaande sectorspecifieke werkwijzen en planvorming.

‘CYBERSECURITYWET: CONTINUÏTEIT VAN VITALE DIENSTEN ZOVEEL MOGELIJK WAARBORGEN’

Annette Ottolini, algemeen directeur van Evides Waterbedrijf, en Deltacommissaris Wim Kuijken, bij de opening van het innamestation Haringvliet op 20 juni 2017.

Haringvliet blijft bron voor drinkwater

Met de opening van een nieuw innamestation van Evides blijft het Haringvliet een betrouwbare bron voor de drinkwatervoorziening van Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. Ook wanneer de Haringvlietsluizen in 2018 opengaan in het kader van het Kierbesluit.

Het nieuwe innamestation vormt een belangrijke stap die het mogelijk maakt om de Haringvlietsluizen in 2018 te openen. Deltacommissaris Wim Kuijken stond stil bij het belang van een robuuste zoetwatervoorziening in het Deltaprogramma: 'Rijkswaterstaat, waterschap Hollandse Delta en Evides Waterbedrijf hebben samen gekeken naar de ambitie om de sluisen op een kier te zetten en daarbij de zoetwatervoorziening voor de omgeving veilig te stellen: één van de doelen van het Deltaprogramma. Dat is gelukt. Met het openen van innamestation Haringvliet stellen we nu naast de zoetwatervoorziening ook de drinkwatervoorziening veilig.'

650.000 liter per uur

In een jaar tijd zijn het innamestation en een 14 km lange watertransportleiding gerealiseerd. Voortaan stroomt hierdoorheen per uur gemiddeld 650.000 liter aan Haringvlietwater naar de zuiveringslocaties Ouddorp en Haamstede. Annette Ottolini, algemeen directeur van Evides Waterbedrijf: 'Het Haringvliet blijft een betrouwbare bron voor drinkwater dankzij nauwe samenwerking met Rijkswaterstaat en waterschap, maar zeker ook met de belanghebbenden in de directe omgeving.'

Doordacht ontwerp

Bij het ontwerp is veel aandacht besteed aan een veilig en goed te onderhouden innamestation waar de flora en fauna van het gebied weinig hinder van ondervinden. Zo is een speciaal perforatierooster

aangebracht waar vissen niet doorheen kunnen. Zij komen terecht in een vijver naast het innamestation en kunnen vanaf dit punt via een sloot hun weg terugvinden naar het Haringvliet.

Voorzuivering

Vanaf innamestation Haringvliet stroomt het water naar zuiveringslocatie Ouddorp. Hier ondergaat het water een voorzuivering, waarna het in de duinen wordt geïnfiltereerd bij Ouddorp en Haamstede. Die voorzuivering is nodig om te voorkomen dat voedselrijk Haringvlietwater in de duinen terecht komt en daar negatieve invloed heeft op de bijzondere natuurwaarden in het gebied. Uiteindelijk wordt het geïnfiltereerde water na de 'duinpassage' weer opgepompt en verder gezuiverd tot schoon drinkwater.

Compenserende maatregelen Kierbesluit

De bouw van het nieuwe innamestation is onderdeel van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit. Hiermee werken Rijkswaterstaat, waterschap Hollandse Delta en Evides Waterbedrijf aan het behoud van de beschikbaarheid van zoetwater voor de regio wanneer de Haringvlietsluizen opengaan. Na het openzetten van de sluisen is het huidige innamestation Scheelhoek – vlak bij Stellendam – niet meer bruikbaar. Op dit punt gaat het Haringvliet verzilten, waardoor het water ongeschikt is voor de productie van drinkwater. Omdat het water achter de denkbeeldige grens Middelharnis en het Spui wel zoet blijft, heeft Evides het nieuwe innamestation gerealiseerd bij Stad aan 't Haringvliet.

Nieuwe directievoorzitter Vitens

Per 31 augustus is Jelle Hannema (55) benoemd tot voorzitter van de directie van drinkwaterbedrijf Vitens. Hij volgt Lieve Declercq op, die na vijf jaar Vitens verlaat.

Hannema begon zijn loopbaan als beleidsmedewerker Milieubeleid bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, waarna hij zijn carrière voortzette bij advies- en ingenieursbureau DHV, inmiddels Royal HaskoningDHV. Gedurende die tijd was hij onder andere betrokken bij diverse projecten van waterschappen en bij de wederopbouw van de door de vuurwerkramp getroffen wijk Roombeek in Enschede.

Nadat hij bij DHV tien jaar lang diverse managementposities bekleedde, kwam hij in 2014 als Manager Asset Management in dienst bij Vitens. Hannema: 'Ik ben zeer vereerd met deze benoeming. Vitens is een bedrijf met toegewijde en hardwerkende medewerkers en ik ben ervan overtuigd dat we samen verder kunnen bouwen aan het drinkwaterbedrijf van de toekomst en aan het beschermen van onze drinkwaterbronnen. Drinkwater is onze maatschappelijke taak en daar staan we dan ook voor.'

Nieuwe directeur WMD water

Per 1 september 2017 is Leo Hendriks benoemd tot directeur van WMD water. Hij volgt Peter Glasbeek op die op 1 april 2016 aantrad als interim-directeur.

Leo Hendriks (53) heeft als civiel ingenieur 25 jaar ervaring in de watersector. Bij adviesbureau DHV en de drinkwaterbedrijven van Overijssel en Flevoland werkte hij inhoudelijk en als leidinggevende 'in het water'. Ook bij de provincie Overijssel was water een belangrijk onderdeel van zijn werk.

Hendriks kijkt ernaar uit om aan de slag te gaan bij WMD: 'Mijn keuze voor de studie civiele techniek en het water is voortgekomen enerzijds uit mijn liefde voor techniek en anderzijds vanuit mijn ideaal de wereld te willen helpen aan drinkwater. WMD zit vol met ambitie om de relatie met klanten, overheden en andere partijen te versterken. Ik wil hier, mede vanuit mijn bestuurlijke ervaring, graag een steentje aan bijdragen.'

Drinkwatergebruik in de toekomst

Regeren is vooruitzien

Een goede prognose van de toekomstige drinkwaterbehoefte is onmisbaar als basis voor beleid. Daarom stelt Vewin periodiek een landelijke prognose op van het drinkwatergebruik. De drinkwaterbedrijven gebruiken deze nationale verwachting bij het opstellen van de vraagprognose voor het eigen distributiegebied.

Vewin heeft onlangs een update tot 2030 gemaakt van de huidige landelijke prognose drinkwatergebruik, die loopt tot 2025. De update gebeurde in samenwerking met statistisch adviesbureau Icastat en is toegelicht in het rapport Prognoses en scenario's drinkwatergebruik in Nederland. Het rapport geeft drie voorspellingen: naast een basisprognose is er ook een boven- en een ondergrens. De basisprognose gaat ervan uit dat de huidige ontwikkeling zich onveranderd doorzet of daar hoogstens op een voorspelbare manier van afwijkt. De twee grensprognoses zijn mogelijke, maar minder waarschijnlijke varianten. Ze geven daarmee wel een indruk van de bandbreedte waarbinnen het watergebruik zich kan ontwikkelen.

Het drinkwatergebruik in Nederland is afhankelijk van vele factoren. De onderzoekers hebben het totaalgebruik gesplitst in zogeheten 'deelgebruiken', waarvoor aparte prognoses zijn gemaakt.

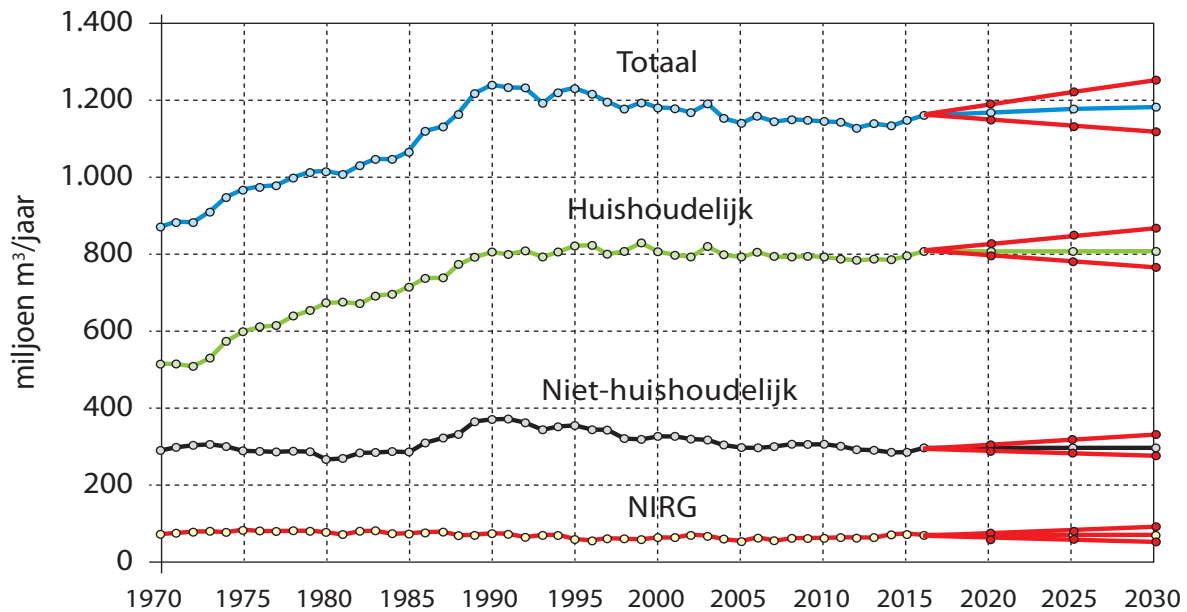
Zo ontstaat een meer gedetailleerd inzicht in invloedsfactoren. In de studie zijn drie deelgebruiken onderscheiden: huishoudelijk gebruik, niet-huishoudelijk gebruik (zakelijke markt) en niet-inrekening-gebracht gebruik¹.

Uitkomst prognose totaal

De verwachte omvang van de watervraag is stabiel. Volgens de basisprognose zal het gebruik ongeveer 2% toenemen, van 1.159 miljoen m³ (2016) naar 1.180 miljoen m³ (2030). Volgens het minimum-scenario kan het 4% afnemen tot 1.116 miljoen m³ in 2030 en volgens het maximum-scenario kan het 8% toenemen tot 1.250 miljoen m³ in 2030.

1 - Voor deze categorie, ook wel afgekort tot NIRG, is aangenomen dat het huidige percentage van 5,5 tot 2030 stabiel blijft.

Uitsplitsing historie en prognose drinkwatergebruik Nederland

De historische vraagontwikkeling en de prognose, uitgesplitst per deelgebruik.

Huishoudelijk gebruik

Het huishoudelijk gebruik vormt met 805 miljoen m³ in 2016 bijna 70% van het totale gebruik en is sinds 1990 ongeveer stabiel. De twee bepalende componenten – een groeiende bevolking en een dalend drinkwatergebruik per persoon – houden elkaar in evenwicht. De prognose is gebaseerd op de verdere ontwikkeling van deze twee componenten. Voor de bevolkingsgroei is gebruikgemaakt van prognoses van het CBS. De prognoses van het gebruik per persoon komen voort uit een causaal model dat voor elke huishoudelijke component apart prognoses genereert^{II}.

Volgens het model neemt het totale watergebruik per persoon in de basisprognose af van 119 liter per dag in 2016 naar 115 liter per dag in 2030. Tegelijkertijd neemt de bevolking toe van 17,0 naar 17,9 miljoen inwoners. Per saldo neemt het huishoudelijk drinkwatergebruik daardoor licht toe, van 805 miljoen m³ in 2016 tot 814 miljoen m³ in 2030^{III}.

De verwachte daling van het totale watergebruik per persoon van 119 naar 115 liter per dag komt vooral doordat een lager gebruik via het toilet wordt verwacht. Dit heeft te maken met de toename van het aandeel toiletten met spoelonderbrekingen en lagere stortvolumes.

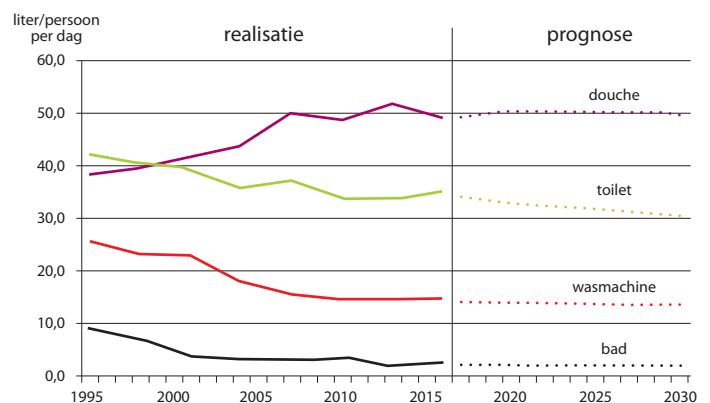
II - Dit model is gebaseerd op de informatie uit de rapportages Watergebruik Thuis.

III - Berekend uit de prognoses van de bevolkingsgroei en van het hoofdelijk gebruik. Omdat het hoofdelijk gebruik dat volgt uit het causaal model is gebaseerd op informatie uit de reeks Watergebruik Thuis en dit verschilt van het hoofdelijk huishoudelijk drinkwatergebruik dat volgt uit de Vewin Drinkwaterstatistieken (de laatste is systematisch hoger), is de ontwikkeling van het hoofdelijk gebruik uit het causaal model eerst opgeschaald naar het niveau van de Drinkwaterstatistieken.

Bij de ondergrens van de prognose zal het gebruik per persoon afnemen van 119 naar 109 liter per dag in 2030 en de bevolking groeien van 17,0 naar 17,1 miljoen inwoners. Het watergebruik zal per saldo afnemen van 805 naar 766 miljoen m³ in 2030. Het verschil met de basisprognose wordt vooral veroorzaakt doordat er in de ondergrens wordt uitgegaan van een versnelde vervanging van oude toiletten en enige invoering van extra zuinige toiletten, zoals het vacuümtoilet.

Bij de bovengrens van de prognose zal het gebruik per persoon licht toenemen tot 121 liter per dag in 2030 in combinatie met een bevolkingsgroei tot 18,8 miljoen, en zal het huishoudelijk watergebruik per saldo toenemen naar 865 miljoen m³ in 2030. Hierbij is ten opzichte van de basisprognose rekening gehouden met een hogere invoeringsgraad van de comfortdouche (tot 10% in 2030), die een aanzienlijk hoger drinkwatergebruik teweegbrengt.

Realisatie en basisprognose van de belangrijkste gebruikskomponenten

Historische ontwikkeling en de basisprognose tot 2030 van de belangrijkste componenten van huishoudelijk gebruik.

Niet-huishoudelijk gebruik: bierbrouwerij.

Niet-huishoudelijk gebruik

Het niet-huishoudelijk gebruik bedroeg in 2016 290 miljoen m³, ofwel 25% van het totale drinkwatergebruik. Het niet-huishoudelijk gebruik is uitgesplitst in drie categorieën: agrarisch gebruik, gebruik door de nijverheid (vooral industrie) en een categorie 'overig'. In de basisprognose neemt het niet-huishoudelijk gebruik licht toe van 290 miljoen m³ in 2016 naar 298 miljoen m³ in 2030. Bij de ondergrens kan het afnemen tot 278 miljoen m³ en bij de bovengrens kan het toenemen tot 330 miljoen m³ in 2030.

Nijverheidssector

Voor wat betreft economische groei is gebruikgemaakt van de groeivoorspellingen voor het volume toegevoegde waarde in de toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving (CPB en PBL, 2015). Deze studie onderscheidt de scenario's 'Hoog' en 'Laag', met groeicijfers per bedrijfstak, die zijn gebruikt voor de prognose bovengrens (Hoog) en ondergrens (Laag). Voor de basisprognose zijn de gemiddelden van beide toegepast.

Nijverheid SBI-code en economische activiteit	Jaarlijkse ec. groei 2015-2030		
	Basis	Hoog	Laag
06-09 Delfstoffenwinning	-2,9%	-2,3%	-3,4%
10-12 Voedings-, genotmiddelenindustrie	1,5%	2,0%	0,9%
19 Aardolie-industrie	1,3%	1,9%	0,7%
20-22 Chemie en rubberindustrie	1,6%	2,4%	0,7%
24 Basismetalenindustrie	0,5%	1,0%	0,0%
35-39 Nutsbedrijven	1,4%	1,7%	1,0%
41-43 Bouwnijverheid	0,6%	1,2%	0,0%
13-18, 23, 25-33 Overige industrie	1,6%	1,9%	1,2%

Prognoses voor de economische groei van verschillende sectoren in de nijverheid.

Besparingen door innovatie

De ontwikkeling van toekomstige waterbesparing en substitutie verschilt per bedrijfstak. Voor de inschatting van deze factoren zijn deskundigen geraadpleegd. Zowel bij de overheid als in het bedrijfsleven is sprake van een versterkt streven naar de circulaire economie. Verder nemen de technologische mogelijkheden voor recycling en kringloopsluiting toe. Zo ontwikkelt de membraan-technologie zich steeds verder en wordt deze ook steeds goedkoper. Daarnaast dienen zich nieuwe technologieën aan, zoals 'eutectic freeze crystallization' (een methode om water te zuiveren en zouten terug te winnen). Er is nog veel winst te behalen met technieken zoals 'water pinch analysis' (een systematische methode voor vermindering van watergebruik) en cascadering: restwater van een bedrijf of proces gebruiken voor een ander bedrijf of proces. Het is duidelijk dat deze ontwikkelingen een besparing opleveren op het benodigde drinkwater.

Substitutie

De Nederlandse drinkwaterbedrijven leveren goed en betrouwbaar drinkwater. Uit kwaliteitsoogpunt is er voor de zakelijke klant geen reden om over te schakelen op substituten, tenzij een specifieke waterkwaliteit nodig is, zoals bijvoorbeeld demiwater. Omdat het zakelijke drinkwatertarief is gedaald, is de financiële prikkel om drinkwater te vervangen door substituten kleiner geworden. Naar verwachting zal echter wel enige substitutie blijven plaatsvinden door ander water 'op maat' (proceswater afgestemd op de behoefte van de klant).

De uitwerkingen van de basisprognose en de ondergrens voor de nijverheidssector gaan uit van waterbesparing en enige mate van substitutie van drinkwater door ander water. Voor de bovengrens wordt, behalve met waterbesparing, rekening gehouden met eni-

Watergebruik Thuis

Vewin laat elke drie jaar door Kantar Public (voorheen TNS-NIPO) onderzoek uitvoeren onder de Nederlandse huishoudens naar de hoeveelheid en toepassing van het watergebruik in huis. In dat onderzoek wordt informatie verzameld over de aanwezigheid van de watergebruikende apparatuur in huis, de gebruiksfrequentie daarvan en het gebruik per keer (capaciteit). In 2016 waren de belangrijkste toepassingen van het drinkwater in huis de douche (49%), het toilet (34%) en de wasmachine (14%).

Leveringsplan

Drinkwaterbedrijven moeten de levering van drinkwater garanderen. Hiervoor maakt elk drinkwaterbedrijf een leveringsplan, waarin staat hoe ze dit doen. De plannen worden elke vier jaar herzien. De Inspectie Leefomgeving en Transport moet de leveringsplannen goedkeuren, voordat de drinkwaterbedrijven ze mogen uitvoeren. Een belangrijk onderdeel van elk leveringsplan is een prognose van de drinkwatervraag en de wijze waarop het drinkwaterbedrijf in de vraag gaat voorzien (behoefte-dekkingsprognose).

ge substitutie van eigen winningen door drinkwater. Aan een eigen winning in de voedingsmiddelenindustrie voor direct of indirect menselijk gebruik worden – net als voor drinkwater – strenge kwaliteitseisen gesteld, die flinke kosten met zich meebrengen. Daarnaast nemen de risico's ten aanzien van de grondwaterkwaliteit van eigen winningen toe als gevolg van verzilting en de toenemende drukte in de ondergrond (warmte-koudeopslag, aardwarmte, discussie schaliegas, etc.). Door drinkwater van een drinkwaterbedrijf in te kopen, worden deze zorgen weggenomen.

Agrarisch en overig gebruik

Voor het agrarisch gebruik is ervan uitgegaan dat dit tot 2030 op het huidige niveau blijft, met een bandbreedte van 20% voor de onder- en bovengrens. Het overig niet-huishoudelijk gebruik omvat voornamelijk de dienstensector en is geraamd op basis van de ontwikkeling van het aantal inwoners. Door de verwachte bevolkingsgroei wordt in de basisprognose een stijging verwacht van 101 miljoen m³ in 2014 naar 112 miljoen m³ in 2030 en in de onder- en bovengrens naar 105 resp. 122 miljoen m³.

Economische activiteit	Combinatie waterbesparing en substitutie 2030 tov 2015		
	Ondergrens	Basis	Bovengrens ¹⁾
Delfstoffenwinning	-8,7%	-7,0%	-4,0%
Elektriciteitsbedrijven	-8,7%	-7,0%	-4,0%
Industrie:			
- Voedings- en genotmiddelenindustrie	-17,1%	-13,7%	-10,2%
- Papier- en grafische industrie	-26,5%	-21,2%	-12,2%
- Aardolie-industrie	-31,4%	-25,1%	-14,5%
- Chemische, rubber- en kunststofindustrie	-29,7%	-23,8%	-13,7%
- Basismetalen-, metaalproducten- en machine-industrie	-22,2%	-17,7%	-10,2%
- Overige industrie	-8,7%	-7,0%	-4,0%
Overige activiteiten nijverheid	-12,2%	-9,8%	-5,6%

¹ Uitwerking bovengrens houdt verder nog rekening met enige substitutie van zelf gewonnen grondwater voor drinkwater.

Ontwikkeling van toekomstige waterbesparing en substitutie per bedrijfstak.

'INNOVATIEVE ONTWIKKELINGEN LEVEREN EEN BESPARING OP VAN BENODIGD DRINKWATER'

Het totale rapport 'Prognoses en scenario's drinkwatergebruik in Nederland' is te vinden en te downloaden op www.vewin.nl.

Het Waterpaspoort van...

Naam: Jessica van Eijs

Leeftijd: 36

Functie: Tweede Kamerlid voor D66

Aantal glazen kraanwater per dag:

'Ik drink niet zo veel water, maar wel heel veel thee. Daarvan drink ik met gemak zes grote mokken per dag.'

Op het gebied van water ben ik trots op:

'Mijn motie die bij het debat over de lozingen van Chemours (de 'Teflon-fabriek' in Dordrecht) in de Merwede is aangenomen. Daarin roepen we op om in het nieuwe beleid rondom lozingen helderheid te krijgen over de rolverdeling van overheden en te zorgen voor maximale transparantie over de stoffen die geloosd worden. Dit is een eerste actie om er uiteindelijk voor te zorgen dat we veel kritischer omgaan met lozingen in ons water.'

Ik heb iets met water omdat:

'Water een eerste levensbehoefte is en dus van belang voor de gezondheid van iedereen. Schoon drinkwater is daarmee letterlijk van levensbelang. Met waterkwaliteit in mijn portefeuille wil ik scherp zijn op de kwaliteit van ons water en vooral ook ons drinkwater.'

Mijn speerpunt voor het waterbeleid is:

'D66 wil dat de vervuiler betaalt en via strikte normen en handhaving wordt gedwongen vervuiling te voorkomen. Daarbij streven wij naar strenge (Europese) kwaliteitseisen voor lucht, water en bodem, die wij ook strikt moeten handhaven. De positieve gevolgen voor de waterkwaliteit zullen groot zijn. Met alle gezondheidswinst van dien. De verantwoordelijkheidsverdeling voor grondwater tussen waterschap, provincie en gemeenten moet beter worden vastgelegd, zodat sneller gehandeld kan worden.'

Als ik aan water denk, dan...

'Denk ik aan een groot glas water na het sporten of een verfrissende duik in koud water.'

Hans Bousema (Brabant Water, links) en Sjoerd Sibbing (provincie Noord-Brabant).

Verkenning Aanvullende Strategische Voorraden

Voldoende schoon drinkwater voor nu en later

De provincies en de drinkwaterbedrijven hebben samen een belangrijke verantwoordelijkheid als het gaat om het veiligstellen van de drinkwatervoorziening in Nederland, nu én in de toekomst. Het RIVM heeft voor de Beleidsnota Drinkwater en de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) van het ministerie van IenM drie scenario's doorgerekend van de ontwikkeling van de vraag naar drinkwater. Op basis hiervan zijn de betrokken partijen een traject gestart om voldoende beschikbaarheid van grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening ook op lange termijn te kunnen borgen.

In de uitvoeringsagenda van de Beleidsnota Drinkwater (2014) en in de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) is opgenomen dat het Rijk, de provincies en de drinkwaterbedrijven een gezamenlijke verkenning zullen uitvoeren naar de reservering van strategische voorraden voor de drinkwatervoorziening.

Drinkwater en aardwarmte

In STRONG is een verkenning gemaakt van de ontwikkelingen in het ondergrondse ruimtegebruik voor de drinkwatervoorziening en voor mijnbouwactiviteiten. Hieruit blijkt dat er sprake kan zijn van een toekomstig ruimtelijk spanningsveld tussen deze ondergrondse functies en met name tussen drinkwater en aardwarmte (geothermie). Het Interprovinciaal Overleg (IPO) en Vewin hebben in een brief aan de minister van IenM aangegeven dat provincies en drinkwaterbedrijven in een gezamenlijk project aanvullende strategische voorraden (ASV's) gaan aanwijzen en beschermen. Mijnbouwactiviteiten kunnen effect hebben op de kwaliteit van het grondwater, waarvan een groot deel van het Nederlandse drinkwater wordt gemaakt. IPO en Vewin zijn daarom van mening dat functiescheiding het uitgangspunt moet zijn. Om geen onnodige belemmeringen op te leggen aan de energietransitie, wordt bij aanwijzing van die ASV's rekening gehouden met de potenties van geothermie. De verwachting is dat beide functies, drinkwater en aardwarmte, naast elkaar vorm kunnen krijgen.

Daarnaast heeft het Rijk in STRONG op basis van globale verkenningen enkele gebieden aangewezen als Nationale Grondwater Reserves (NGR's). Deze nationale grondwaterreserves hebben als doel om de nationale veiligheid te borgen in geval van grootschalige crisissituaties zoals kernrampen en overstromingen.

WLO-scenario's

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft in het kader van STRONG de vraag naar drinkwater in 2040 in beeld gebracht voor drie scenario's uit de Toekomstverkenning Welvaart en Leefomgeving, de zogeheten WLO-scenario's:

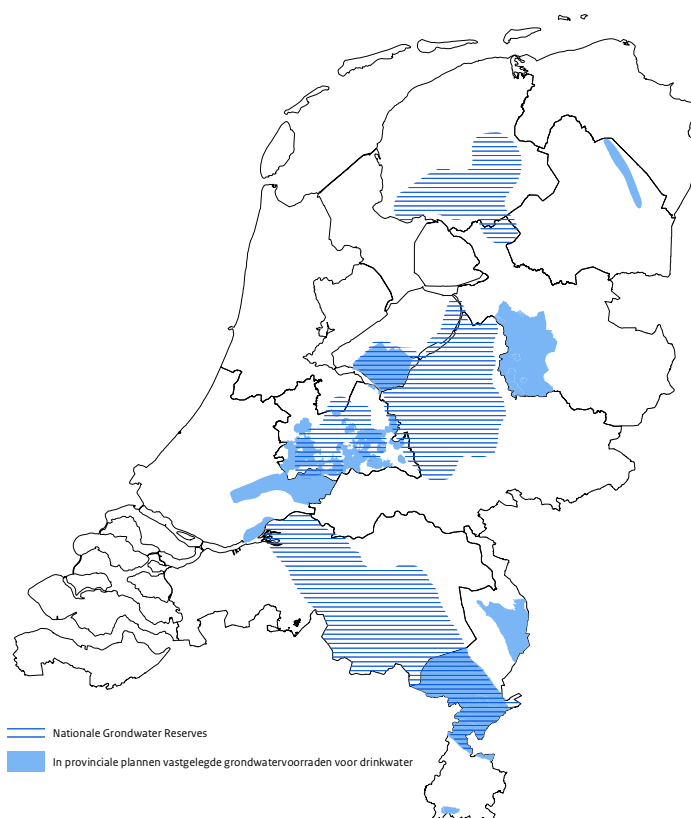
- het Regional Communities-scenario: een daling van de vraag naar drinkwater met 15%;
- het Trendscenario: stijging van de drinkwatervraag met 10%;
- het Global Economy (GE) scenario: stijging van de drinkwatervraag met 30%.

Het RIVM constateert in haar rapport dat het GE-scenario op dit moment in geen enkel verzorgingsgebied geaccommodeerd kan worden. In de brief van IPO en Vewin aan de minister van IenM is daarom eind 2016 afgesproken dat de provincies en de drinkwaterbedrijven een verkenning uitvoeren om te komen tot een robuuste drinkwatervoorziening in de toekomst. In deze verkenning wordt ook de bescherming van al gereserveerde en nog aanvullend te reserveren grondwatervoorraden betrokken.

Doelen

De verkenning moet het volgende gaan opleveren om de drinkwatervoorziening ook op lange termijn veilig te stellen:

- Per regio een adaptieve strategie voor een robuuste regionale drinkwatervoorziening met bijbehorende beleidsvoorstellen, maatregelen, acties/programma en monitoring. Naast aanvullende strategische voorraden (ASV's) kan het ook gaan om andere oplos-

Kaart met huidige ASV's en NGR's.

singen, zoals besparing, het sluiten van kringlopen, interprovinciale leveringen of benutten van alternatieve bronnen zoals oppervlaktewater. Bij aangewezen ASV's wordt ook in beeld gebracht hoe deze zich verhouden tot potentiegebieden voor geothermie.

- Per regio een geactualiseerd beschermingsbeleid, dat inspeelt op de toenemende drukte en potentiële veranderende benutting van de ondergrond.
- Gebaseerd op de resultaten van de verkenning per regio een landelijke, samenhangende strategie voor een robuuste drinkwatervoorziening, inclusief een passende bescherming van bronnen en mogelijke reserves. Hierin wordt ook aangegeven hoe een scenario met een extreme groei van de drinkwatervraag geaccommodeerd wordt: wat is hiervoor bijvoorbeeld nodig in termen van reserveringen of interprovinciale leveringen?
- Een landelijk beeld van de relatie tussen aangewezen ASV's en de Nationale Grondwater Reserves (NGR's) van het Rijk. Waar overlappen beide typen grondwaterpakketten elkaar?

Aan de slag

Een landelijke projectgroep van IPO en Vewin ondersteunt de provincies en drinkwaterbedrijven in de regio's bij hun verkenning, in samenspraak met de ministeries van IenM en EZ, de VNG, UvW en vertegenwoordigers van de geothermiesector. Ivo Buijnsters neemt als adviseur Ruimte en water van IPO deel aan deze projectgroep. *Wat zijn voor de provincies de belangrijkste uitgangspunten en onderwerpen bij dit traject?*

‘CONSTRUCTIEVE EN RESULTAAT- GERICHTE SAMENWERKING’

Buijnsters: ‘Net als de drinkwaterbedrijven willen wij zorgen voor voldoende drinkwater van goede kwaliteit voor nu en later. Dat betekent dus dat ons beschermingsbeleid gericht is op de aanbodzijde: het beschikbaar hebben en houden van voldoende schone bronnen, zowel oppervlaktewater als grondwater. En je wilt ook een reserve hebben voor de onzekere toekomst, noem het een ‘appeltje voor de dorst’. Er zit wat dat betreft wel een spanningsveld tussen drinkwater- en energievoorziening in de ondergrond. Ons uitgangspunt is daarom: functiescheiding. Dat wil zeggen: waar water wordt gewonnen voor drinkwater, is geen plaats voor mijnbouwactiviteiten of energieopwekking, en andersom. Richting de toekomst betekent dat dus ook dat je, in gebieden waar je denkt op termijn grondwater te moeten kunnen winnen voor de drinkwatervoorziening, geen mijnbouwactiviteiten wilt.’

Hij vervolgt: ‘Tegelijkertijd erkennen de provincies en de drinkwaterbedrijven het belang van de energietransitie. Wij willen geen onnodige belemmeringen opwerpen voor de verduurzaming van de energievoorziening en zaken zoals geothermie. We streven er daarom naar de grenslijnen van de ASV’s zo nauwkeurig mogelijk te trekken. Daarvoor willen we per regio meer weten over de toekomstige vraag naar drinkwater én naar energie, met name aardwarmte. Door de behoeften en de potentiegebieden van beide functies naast c.q. over elkaar te leggen, kunnen we prioriteiten bepalen en grenzen nader vaststellen.’

Adaptief beleid

Overigens vliegen de provincies het probleem van voldoende drinkwater breder aan dan alleen via de ASV’s. Buijnsters: ‘We volgen een integrale aanpak en kijken nadrukkelijk ook naar andere

Buijnsters: ‘Voldoende goed drinkwater voor nu en later’.

Bousema: ‘Gebruikmaken van elkaars kennis en kunde’.

opties, zoals beïnvloeden van de vraagzijde of overschakelen op oppervlaktewater in plaats van grondwater. Daarnaast hebben ook externe omstandigheden zoals klimaatverandering of bevolkingsgroei invloed op de toekomstige watervraag. Daarom hebben wij Deltares gevraagd op basis van de drie WLO-scenario’s een adaptieve benadering voor dit vraagstuk te ontwikkelen. Met de instrumenten uit deze toolbox kunnen wij ons beleid eenvoudig aanpassen aan veranderende omstandigheden.’

Goed bezig

De uitvoering van de verkenning gebeurt dus in de regio, door de provincies en de drinkwaterbedrijven. Na een startbijeenkomst in het voorjaar van 2017 is men in alle provincies voortvarend van start gegaan. De regionale opbrengsten moeten in de tweede helft van 2018 bij elkaar komen in een samenhangend overzicht van voorstellen. Onder andere in Noord-Brabant werpt een constructieve en resultaatgerichte samenwerking tussen Brabant Water en de provincie nu al vruchten af.

Blik op de toekomst

* **Aanvullende Strategische Voorraden:** middellange termijn, gebieden worden vastgesteld door de provincies, op basis van WLO-scenario’s. ASV’s zijn bestemd voor een toekomstbestendige drinkwatervoorziening binnen nu bekende en voorzienbare problematiek. Zijn vaak ondieper gelegen grondwatervoorraden, niet altijd beschermd door een afsluitende kleilaag.

* **Nationale Grondwater Reserves:** lange termijn, gebieden zijn in STRONG vastgesteld door het Rijk, op basis van beschikbaar schoon grondwater. NGR’s zijn bestemd voor een situatie van een nationale ramp, zoals een overstroming. Zijn vaak dieper gelegen grondwatervoorraden die worden beschermd door een afsluitende kleilaag.

Sibbing: 'Trots op ons mooie Brabantse grondwater.'

Hans Bousema (Brabant Water): 'In Brabant zijn we al eerder, naar aanleiding van de Beleidsnota Drinkwater uit 2014, aan de slag gegaan met dit onderwerp. Ook het Provinciaal Milieu- en Waterplan uit 2016 bevatte een onderdeel over het aanwijzen van ASV's. Brabant Water en de provincie trekken daarbij gezamenlijk op en maken ook gebruik van elkaars kennis en kunde.'

'Dat klopt', beaamt Sjoerd Sibbing, strateeg Waterbeleid bij de provincie Noord-Brabant. 'Onze provincie kende de afgelopen decennia een vrij eenzijdig grondwaterbeleid, met de bescherming van het grondwater voor drinkwater als belangrijk uitgangspunt. De nieuwe dynamiek in de ondergrond en de mogelijke concurrentie van functies maken dat we hier opnieuw over moeten nadenken. In 2013 zijn we, in het licht van het schaliegasdossier, gestart met een discussie over het gebruik van de ondergrond. Ook in Brabant wordt nadrukkelijk naar de ondergrond gekeken om de potenties te benutten om onze energiedoelstellingen te halen. Langzaam maar zeker werken we toe naar een integraal beleid voor de ondergrond; duurzaam benutten en efficiënt beschermen. Nu we vanuit de Omgevingswet de stap gaan maken naar een Omgevingsvisie, komen al deze onderwerpen bij elkaar: een integrale visie op de ruimtelijke ordening van de boven- én de ondergrond. Daar past deze verkenning naar mogelijkheden voor ASV's dus ook prima in.'

Hydrologische kennis

Om de discussie over de ASV's goed te voeren, moet je precies weten hoe het grondwatersysteem in elkaar zit. Brabant Water heeft in dat kader de nodige hydrologische informatie gedeeld met de

provincie. Bousema: 'Het RIVM heeft bij haar onderzoek landelijk gekeken naar vergunningsruimte: waar is er binnen de al verleende grondwatervergunningen nog ruimte om meer water op te pompen en om hoeveel water gaat het dan? Het RIVM heeft van dat getal de bedreigde winningen afgetrokken en vervolgens zijn wij met het saldo gaan rekenen. Daarbij hebben we drie oplossingsrichtingen gevolgd: rondom bestaande, niet-bedreigde winningen een extra beschermingszone aanbrengen; ondiepe – en daardoor kwetsbare – winningen verdiepen; en zoeken naar nieuwe wingebieden. Inmiddels hebben we ook daadwerkelijk drie nieuwe mogelijke winlocaties gevonden, die nader onderzocht gaan worden.'

Trots op Brabants water

Sibbing: 'Vooropgesteld: wij zijn enorm trots op ons mooie Brabantse grondwater. Grondwater dat goed beschermd is door afsluitende kleilagen. Het Rijk heeft ook niet voor niets de Roerdalslenk (die overigens ook deels in Limburg ligt) aangemerkt als Nationale Grondwater Reserve; als er – door een calamiteit zoals een overstroming – andere bronnen uitvallen, zijn de Brabantse bronnen van levensbelang! Maar dat legt ook een grote verantwoordelijkheid op onze schouders. Mede daarom is het essentieel dat de ondergrond ook beleidsmatig een volwaardig onderdeel van de fysieke leefomgeving is.'

Samenwerking steeds intensiever

Hij vervolgt: 'De input vanuit de verkenningen door Brabant Water hebben we meegenomen in de voorbereidingen voor onze Omgevingsvisie. Wij kijken daarbij natuurlijk wel breder en brengen ook de belangen van andere partijen in beeld, zoals de geothermiesector, maar ook de huidige fossiele brandstoffen, opslag van energie en meer kleinschalige technieken zoals WKO's. Uiteindelijk moet dat leiden tot een integraal afwegingskader waarin alle belangen worden meegenomen: drinkwater, landbouw, energievoorziening, recreatie, industrie, woningbouw en ga zo maar door. We werken met verschillende scenario's om zo een adaptief beleid te kunnen ontwikkelen, waardoor we in de toekomst flexibel kunnen omgaan met veranderende omstandigheden. Je hoeft niet alles nú te beslissen, maar je moet wel een toekomstbestendige visie hebben. We moeten weten wannéér we wélke beslissingen moeten nemen. Ik verwacht dan ook dat de samenwerking tussen provincie en drinkwaterbedrijven alleen maar intensiever zal worden; als je adaptief gaat werken, moet je 'in control' zijn en dan heb je elkaar keihard nodig.'

Planning ASV-verkenningen

De resultaten van de ASV-verkenningen in de verschillende regio's worden in de tweede helft van 2018 gebundeld in een landelijk samenhangende strategie, met bijbehorende beleidsvoorstellen, maatregelen, acties en monitoring. In 2019 moet dan de besluitvorming gaan plaatsvinden in Omgevingsvisies, en regionale en nationale kaartbeelden.

'HOE KUNNEN WIJ 30% GROEI VAN
DE DRINKWATERVRAAG AAN?'

Vewin lobby-agenda

Standpunten van de drinkwatersector

Wat moet er opgenomen worden in een nieuw Bestuursakkoord Water? Hoe zorgen we ervoor dat lozingsvergunningen voor de industrie beter rekening houden met de openbare drinkwatervoorziening? Op welke punten moet de Europese Drinkwaterrichtlijn worden herzien? De antwoorden op deze vragen en vele andere onderwerpen staan te lezen in de nieuwe Vewin lobby-agenda.

Aan het begin van het nieuwe parlementaire jaar presenteert Vewin haar geactualiseerde lobby-agenda, overzichtelijk ingedeeld per ministerie. De agenda 2017-2018 bevat de onderwerpen die in het komende politieke jaar voor de drinkwatersector belangrijk zijn, zowel in Den Haag als in Brussel. De lobby-agenda is bedoeld als informatiebron voor stakeholders als politici en ambtenaren.

De lobby van de drinkwatersector is erop gericht de drinkwaterbedrijven in staat te stellen hun wettelijke taak uit te voeren: het leveren van veilig, gezond, betaalbaar en lekker drinkwater, 24 uur per dag, 7 dagen in de week. Daartoe formuleert Vewin standpunten

op voor de sector relevante terreinen, in nauwe samenspraak met de tien Nederlandse drinkwaterbedrijven. De 'Haagse' standpunten zijn per ministerie geordend en de 'Brusselse' standpunten zijn onder het kopje Europese Unie te vinden. Uiteraard 'spelen' sommige dossiers zowel in Den Haag als in Brussel.

Prioriteiten

Hieronder een overzicht van de meest in het oog springende actuele dossiers en standpunten. Bij het opstellen van deze lobby-agenda was nog geen nieuw regeerakkoord bekend. Hieruit kunnen natuurlijk nog nieuwe aandachtspunten of andere accenten voortvloeien.

Structurele aanpak opkomende stoffen

Houd bij vergunningverlening beter rekening met de risico's van lozingen voor de drinkwatervoorziening.

Uit de casussen met lozingen van pyrazool, PFOA en GenX blijkt dat bij vergunningverlening door het bevoegd gezag niet of onvoldoende rekening is gehouden met de effecten van een lozing op de bronnen voor drinkwaterproductie. Lozingen van industrieel afvalwater kunnen grote risico's opleveren voor de openbare drinkwatervoorziening.

Het grondwater en oppervlaktewater vormen de bronnen voor het maken van drinkwater. Overheden zijn bevoegd gezag bij vergunningverlening van lozingen van industriële stoffen en hebben een zorgplicht voor de veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Bij het stellen van eisen aan een lozing, moet het bevoegd gezag rekening houden met de effecten van de lozing op de innamepunten voor drinkwaterproductie. De structurele aanpak opkomende stoffen heeft als doel te leren van genoemde casussen en het beleid en de uitvoering ervan te verbeteren. Voor Vewin zijn essentiële elementen transparantie over te lozen stoffen en hun eigenschappen, evenals helderheid over verantwoordelijkheden bij vergunningverlening.

** Structurele aanpak opkomende stoffen, Vewin-contactpersoon: Lieke Coonen, coonen@vewin.nl*

Industriële lozingen vervuilen oppervlaktewater

Drinkwaterbedrijven en waterlaboratoria houden de kwaliteit van oppervlaktewater als bron voor drinkwater zeer nauwlettend in de gaten. In de zomer van 2015 bleek er plotseling een onbekende stof in het water van de Maas in Limburg te zitten. Drinkwaterbedrijven die Maaswater gebruiken voor hun drinkwaterproductie, zagen zich genoodzaakt de inname van Maaswater wekenlang te staken. Dit was noodzakelijk omdat niet bekend was om welke stof het ging, of deze schadelijk was, en omdat er geen norm voor bestond in drinkwater of oppervlaktewater. Na een aantal weken nader onderzoek door onder andere het RIVM en KWR Watercycle Research Institute bleek dat het om pyrazool ging en werd duidelijk wie verantwoordelijk was voor de lozing ervan. De lozing bleek te komen vanaf het Chemelot-terrein in Limburg.

Afgelopen voorjaar kregen drinkwaterbedrijven in het westen van het land te maken met een lozing in de Merwede van de stof GenX door het chemische bedrijf Chemours, bij Dordrecht. Het drinkwater bleef veilig om te drinken, maar de stof bleek wel teruggevonden te worden in het drinkwater, in zeer kleine hoeveelheden. Bij de vergunning van GenX was te weinig rekening gehouden met het feit dat het rivierwater voor drinkwaterproductie wordt gebruikt. Drinkwaterbedrijf Oasen heeft laten weten dat wanneer de lozing niet binnen veilige marges wordt gebracht, het bedrijf genoodzaakt is in de toekomst extra en kostbare zuiveringsstappen bij te bouwen.

Bestuursakkoord Water

Zet het Bestuursakkoord Water (BAW) voort en vernieuw het, want samenwerking in de waterketen loont, dat heeft het BAW de afgelopen jaren bewezen.

Door meer samenwerking tussen drinkwaterbedrijven, waterschappen en rioolbeheerders zijn kosten bespaard, is de kwaliteit beter gegarandeerd en is er meer grip op de personele kwetsbaarheid. De gestelde doelen van het BAW liggen binnen handbereik. Vewin vindt het belangrijk om het BAW voort te zetten en te vernieuwen en aan te vullen met thema's zoals waterkwaliteit en innovatie. Dan kunnen waterbeheerders en andere betrokken partijen beter inspelen op de wensen van de burgers, de ontwikkelingen in milieu en samenleving en de druk op de kwaliteit van de drinkwaterbronnen. Vewin vraagt van de overheid om de samenwerking in de waterketen te ondersteunen met overheidsbeleid en regelgeving. Geconstateerde belemmeringen vanuit de (fiscale) regelgeving, zoals het vervallen van de btw-koepelvrijstelling in geval van samenwerking met een drinkwaterbedrijf, moeten worden opgelost.

** Bestuursakkoord Water, Vewin-contactpersoon: Hendrik Jan Ijsinga, ijsinga@vewin.nl*

Effectiever grondwaterbeheer door samenwerking gemeenten, waterschap en drinkwaterbedrijf

Gemeenten hebben de verantwoordelijkheid om maatregelen te treffen die schade als gevolg van extreme waterstanden moeten voorkomen. Om deze zorgplicht goed te vervullen, hebben gemeenten behoefte aan inzicht in grondwaterstanden en de dynamiek daarin. Maar zij hebben niet altijd voldoende kennis en capaciteit in huis op het gebied van grondwatermonitoring. Er is behoefte aan schaalvergroting op dit vlak.

Waterschap De Dommel, drinkwaterbedrijf Brabant Water en vijf gemeenten (Cranendonck, Eersel, Geldrop-Mierlo, Heeze-Leende en Valkenswaard) hebben de handen ineengeslagen om de monitoring en het beheer van het grondwater te verbeteren. Deze gemeenten hebben onder begeleiding van het waterschap en het drinkwaterbedrijf een grondwatermeetnet opgezet. De Dommel en Brabant Water zorgen nu samen voor het operationeel beheer van de vijf gemeentelijke grondwatermetten. Onderling zijn afspraken gemaakt over de verdeling van de beheertaken.

Deze samenwerking heeft geleid tot een goede onderlinge afstemming, betere inzet van beschikbare knowhow over grondwater en effectief grondwaterbeheer.

Meer voorbeelden van samenwerking in de waterketen zijn te vinden op samenwerkenaanwater.nl.

Structuurvisie Ondergrond (STRONG)

Geef drinkwater als nationaal belang een primaire positie bij de afweging van belangen en ordening van de ondergrond.

Als uitwerking van de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) zullen provincies en drinkwaterbedrijven aanvullende strategische voorraden (ASV's) voor de toekomstige drinkwatervoorziening verkennen en aanwijzen, rekening houdend met ontwikkelingen rondom geothermie. Deze ASV's moeten afdoende worden beschermd, op basis van functiescheiding met mijnbouwactiviteiten en geothermie. Ongewenste en onomkeerbare ontwikkelingen die strijdig zijn met gebruik voor de drinkwatervoorziening moeten in deze ASV's worden voorkomen. Voor geothermie is het gewenst via onderzoek meer zicht te krijgen op de risico's voor grondwater. Eventuele kleinschalige ontwikkeling van geothermie in nationale grondwaterreserves moet gepaard gaan met gelijktijdige verdere kennisontwikkeling over de risico's. In STRONG zijn gebieden voor de drinkwatervoorziening slechts ten dele bij voorbaat uitgesloten voor schaliegaswinning en overige mijnbouwactiviteiten. Aanvullende uitsluiting moet plaatsvinden in en ook onder deze reserves voor de toekomstige drinkwatervoorziening.

* STRONG, Vewin-contactpersoon: Rob Eijnsink, ejnsink@vewin.nl

Initiatiefwetsvoorstel Wet open overheid (Woo)

Borg de veiligheid van gegevens van de vitale infrastructuur in het initiatiefwetsvoorstel Wet open overheid (Woo).

In de Eerste Kamer ligt het initiatiefwetsvoorstel Wet open overheid (Woo) voor ter vervanging van de huidige Wet openbaarheid van bestuur (Wob). In de Wob is de bescherming van gevoelige gegevens die vitale bedrijven – waaronder drinkwaterbedrijven – met de overheid delen, niet expliciet geborgd. Het betreft hier informatie die in het kader van de nationale veiligheid wordt uitgewisseld, verplicht en onverplicht. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om gegevens over de beveiliging en inrichting van ICT-systemen, maar ook om onderlinge afhankelijkheden tussen vitale sectoren. Openbaarmaking van dit soort gegevens maakt vitale aanbieders kwetsbaar voor gerichte aanvallen.

Vewin pleit ervoor dat de veiligheid van de vitale infrastructuur in het initiatiefwetsvoorstel Woo wél goed en overkoepelend wordt geborgd. Dit kan bereikt worden door uitbreiding van de absolute uitzonderingsgrond 'Veiligheid van de Staat' met 'Veiligheid van de vitale infrastructuur'. Hiermee wordt gevoelige informatie beter beschermd en daarmee ook de veiligheidsbelangen van de vitale sectoren én van de maatschappij.

* Initiatiefwetsvoorstel Wet open overheid,
Vewin-contactpersoon: Sabine Gielens, gielens@vewin.nl

Boorput lekt tientallen jaren dieselolie en pekels

Mijnbouw kan risico's opleveren voor de kwaliteit van het grondwater en daarmee ook voor de drinkwatervoorziening. Grondwater dat als bron voor drinkwater wordt gebruikt, is kwetsbaar voor verontreinigingen. Als grondwater eenmaal vervuild is, kan dat ernstige gevolgen hebben voor waterwinning: het grondwater kan voorgoed ongeschikt worden zijn om drinkwater van te maken.

In juni vorig jaar bleek dat een boorput voor de zoutwinning in de gemeente Enschede tientallen jaren dieselolie en pekels heeft gelekt naar het grondwater. Het betrof hier een boring voor zoutwinning waarbij via een boorput water samen met dieselolie in een ondergrondse zoutlaag werd gepompt. De boorput in het gebied Twente-Rijn werd in 1987 in gebruik genomen.

Ondanks dat er geen onmiddellijk gevaar dreigde voor de drinkwatervoorziening, vond minister Kamp van EZ dit incident wel zorgwekkend en stuurde er een brief over naar de Tweede Kamer. Vervolgens vond onderzoek plaats naar de omvang van de grondwaterverontreiniging en is de lekkage gestopt. Bovendien zijn andere boringen onderzocht en is het toezicht op dit soort boorputten aangescherpt.

Bescherming leidinggegevens

Pas uit oogpunt van nationale veiligheid het implementatietraject INSPIRE zo aan dat alle INSPIRE-informatieverzoeken binnen de beperkingen van het huidige KLIC-systeem worden afgehandeld.

In de huidige implementatiewet INSPIRE is de bescherming van leidinggegevens – in termen van voorwaarden en restricties – onvoldoende geborgd. Liggingsinformatie van (transport)leidingen zou dan anoniem en onbeperkt kunnen worden opgevraagd. Het gaat hier om gevoelige informatie, waarmee de leveringszekerheid van de drinkwatervoorziening verstoord kan worden en infrastructuur rondom of nabij leidingen geraakt kan worden. Drinkwaterbedrijven willen weten wie informatie opvraagt om preventief een risicoschatting te kunnen maken van mogelijk misbruik van liggingsgegevens.

Concreet betekent dit dat alleen geautoriseerde gebruikers toegang hebben tot de gegevens, dat de gegevensverstrekking gelimiteerd is en dat aanvragen gemeld worden aan de netbeheerder. Deze wens leeft breder. Alle netbeheerders en de vitale sectoren Nucleair en Schiphol willen vanwege de veiligheid restrictievere informatieverstrekking over hun leidingnet of het net dat onder hun vitale objecten ligt.

* Implementatiewet INSPIRE,
Vewin-contactpersonen: Rob Eijnsink / Sabine Gielens
eijnsink@vewin.nl / gielens@vewin.nl

Achtergrond Bescherming vertrouwelijke gegevens van drinkwaterbedrijven

De drinkwatervoorziening behoort tot de meest vitale infrastructuur van Nederland. Voor een goede weerbaarheid en bescherming wisselen drinkwaterbedrijven – verplicht en onverplicht – veel gevoelige informatie uit met overheden en stakeholders. Voorbeelden van deze informatie-uitwisseling zijn onderzoeken door de overheid naar onderlinge afhankelijkheden tussen vitale sectoren, en de uitwisseling van leidinggegevens met grondroerders om graafschade te voorkomen. Informatie-uitwisseling betreft in deze gevallen een wederzijds belang.

Maar informatie-uitwisseling kent ook grenzen. Openbaarmaking van gevoelige informatie kan namelijk schade opleveren aan de drinkwatervoorziening, of een dreiging vormen voor continuïteit van de drinkwatervoorziening en daarmee voor de maatschappij. Het is dan ook noodzakelijk om in wetgeving de nodige randvoorwaarden of restricties te stellen. Voor uitwisseling van gevoelige gegevens tussen vitale bedrijven en overheid moet het initiatiefwetsvoorstel Wet open overheid (Woo) daarom expliciet borgen dat deze gegevens niet door derden opvraagbaar zijn. De publiek-private samenwerking, die juist op dit terrein van groot belang is, wordt belemmerd zolang dit niet expliciet geborgd is. Bedrijven wegen af wat ze wel en niet zullen delen.

Daarnaast moet de implementatiewet INSPIRE worden voorzien van een aantal restricties. Op basis van de huidige wet zouden de liggingsgegevens van drinkwaterleidingen anoniem en onbeperkt opgevraagd kunnen worden. Dit is zeer onwenselijk. Duidelijk is dat de vitale infrastructuur in al haar facetten beschermd moet worden, door de beheerders zelf, maar óók door de overheid.

Soortenexplosie door aangepast beheer duingebied

Drinkwater en natuur versterken elkaar

Meer dan 20 jaar geleden begon Evides Waterbedrijf met het herinrichten van haar waterwingebied op Goeree-Overflakkee. Met als doel: hogere natuurwaarden en een robuuste drinkwatervoorziening. Samen met onderzoeksinstituut KWR maakte het drinkwaterbedrijf een herstelplan en onderzocht het effect van de aanpassingen. De resultaten zijn indrukwekkend!

Evides heeft sinds 1934 een waterwinning in de Middel- en Oostduinen, aan de westzijde van het Zuid-Hollandse eiland Goeree-Overflakkee. Het 205 hectare tellende duingebied is eigendom van Evides, dat het gebied sinds 2005 samen met Natuurmonumenten beheert. De ontwikkelingen in deze duinen vormen een goed praktijkvoorbeeld van hoe waterwinning en natuurbeheer op een succesvolle manier hand in hand kunnen gaan.

Duininfiltratie

Aanvankelijk werd in de duinen bij Ouddorp alleen natuurlijk duinwater opgepompt, dat daarna naar de drinkwaterzuivering ging. Al na enkele jaren was de drinkwatervraag op het eiland zo groot, dat aanvulling nodig was voor deze zoetwaterbron in de duinen. Het nabijgelegen Haringvlietwater werd als infiltratiewater ingezet. De manier waarop de waterwinning destijds was ingericht, verstoorde

‘DE KERN IS DAT WE DE
BELANGEN VAN DE NATUUR
BOVENAAN HEBBEN GEZET’

de waterhuishouding en verrijkte het gebied met nutriënten uit het aangevoerde Haringvlietwater. Met negatieve gevolgen voor de natuurontwikkeling. Dat kon anders.

Drinkwater op een eiland

‘Drinkwatervoorziening goed regelen op een eiland zoals Goeree-Overflakkee is uitdagend werk’, aldus Martijn Groenendijk, manager Productie Drinkwater bij Evides en verantwoordelijk voor de drinkwaterlocaties. ‘Zout of zilt water is hier nooit ver weg, en dat is niet gunstig voor de productie van drinkwater. In zo’n geval ben je extra zuinig op alle zoetwaterbronnen die je tot je beschikking hebt. De duinen zijn daarbij een belangrijke buffer. Als bescherming tegen het zoute water vanuit zee én als een ondergrondse reserve van zoet water. Tegelijkertijd zijn de duinen een belangrijke natuurlijke filter. Voor ons als drinkwaterbedrijf is het essentieel dat de duinen in goede staat zijn en blijven.’

Aangepast beheer

Omdat het belang van hoogwaardige duinnatuur steeds meer voorop is komen te staan, begon Evides al in 1997 met het gedeeltelijk

Martijn Groenendijk, Evides.

aanpassen van de waterwinning bij Ouddorp. Groenendijk: ‘Vanaf 1999 is de gehele inrichting van het waterwinsysteem diepgaand veranderd door de toepassing van het concept ‘Oppervlaktewater Infiltratie Nieuwe Stijl’. Dit ging gepaard met herstelmaatregelen en intensief natuurbeheer. Deze herinrichting is in 1999 ook vastgelegd in een aangepaste grondwateronttrekkingsvergunning van de provincie Zuid-Holland. Belangrijk uitgangspunt: de herinrichting moest leiden tot een aanzienlijke verbetering van de natuur. De effecten van deze veranderingen hebben wij 20 jaar lang gemonitord.’

Het doel van de herinrichting en het natuurbeheer in de Middel- en Oostduinen was om voedselrijke omstandigheden terug te dringen, zodat de natuurlijke duinflora weer de ruimte zou krijgen.

Marten Annema (Evides) bij een infiltratieplas in de duinen.

Daarnaast was het de bedoeling het duingebied, en met name de duinvalleien, vochtiger te maken.

Natuurbelangen voorop

Terreinbeheerder Marten Annema van Evides was vanaf het eerste begin al betrokken en zag met eigen ogen het resultaat. Hij vertelt hoe dat in zijn werk ging: 'De kern is dat we de belangen van de natuur bovenaan hebben gezet. We zuiveren nu het aangevoerde Haringvlietwater voordat het naar de duinen gaat, om de voedingsstoffen, vooral fosfaten, alvast uit het water te halen. Op het gebied van grondwaterpeilbeheer hanteren we zomers lage peilen en 's winters hoge, zoals het in de natuurlijke situatie zou zijn. Dat is eigenlijk precies andersom als je vanuit het oogpunt van de drinkwatervoorziening zou willen. We onttrekken immers niet meer net zoveel water als wij nodig hebben, maar zoveel als de natuur aankan. Dit kan overigens alleen omdat we hebben geïnvesteerd in een aanvoerleiding vanuit onze drinkwaterzuiveringslocatie Berenplaat bij Spijkenisse naar Goeree, om bij de hoge vraag in het zomerseizoen voldoende drinkwater te blijven leveren aan de inwoners van dit eiland.'

Meanderende waterpartijen

Annema vervolgt trots: 'De vroeger kaarsrechte infiltratiekanalen hebben een meer natuurlijke vorm gekregen, meanderend en met glooiende oevers. Verder laten wij ook Charolais-koeien in ons gebied grazen om de verruiging tegen te gaan. En we hebben de voedselrijke bovenlaag van de grond verwijderd door middel van plaggen, waardoor we het teveel aan in de bodem opgeslagen voedingsstoffen hebben verminderd. Al met al hebben deze maatregelen enorm veel succes gehad: méér zelfs dan we verwacht hadden.'

Waterstandsregime op maat

Maatwerk bij het beheer van de waterpeilen in de infiltratieplassen en bij de inzet van drains heeft sterk bijgedragen aan een stabiel waterregime met een natuurlijke, seizoensmatige fluctuatie. De Middel- en Oostduinen zijn dankzij deze maatregelen in hun geheel natter geworden, wat met name een positieve invloed heeft op de planten die afhankelijk zijn van de grondwaterstand. Deze grondwaterafhankelijke planten, zoals veel soorten orchideeën, komen nu veel meer voor.

Groenendijk: 'We hebben deze resultaten samen met onze partners behaald. Er is intensief overlegd en samengewerkt met de provincie Zuid-Holland, de gemeente Goeree-Overflakkee, Natuurmonumenten en omwonenden. Dankzij deze partijen was dit resultaat mogelijk!'

Wat is het mooiste resultaat van de aanpak?

Annema: 'De zeer grote biodiversiteit die we hebben vastgesteld, vind ik het mooiste. Ik loop hier al wat langer mee en heb meegeemaakt dat we nog één orchidee van één soort telden. Twee decennia later staan er vele duizenden orchideeën van in totaal veertien soorten. Als je naar de Rode Lijst-soorten kijkt, zie je iets soortgelijks: toen we in 1990 begonnen met het aangepaste beheer, kwamen hier 20 planten voor die op de Rode Lijst van bedreigde soorten stonden. Inmiddels komen hier meer dan 70 soorten van die lijst voor. Allemaal op een natuurlijke manier 'aan komen waaien'. En gebleven, doordat we de juiste omstandigheden hebben gecreëerd: we hebben niets geplant of gezaaid.'

Groenendijk: 'Het ecosysteem is robuuster geworden en daarmee ook de drinkwatervoorziening. We hebben het innamepunt in het Haringvliet naar het oosten verplaatst, zodat we ook in de toekomst, als de sluisen op een kier gaan, voldoende zoet water hebben om te infiltreren in de duinen. En door de aanvoer van water van de Berenplaat zijn we minder afhankelijk van de duinwaterwinning. Daardoor kunnen we het ons veroorloven in droge perioden minder water aan de duinen te onttrekken, wat weer gunstig is voor de natuur. We voldoen ook ruimschoots aan de voorwaarden uit de onttrekkingsvergunning en de provincie Zuid-Holland heeft zich zeer tevreden getoond met de resultaten. De inwoners van Goeree zijn verzekerd van voldoende schoon drinkwater 'van eigen eiland'. Maar het mooiste is natuurlijk dat we hier nu beschikken over een uniek nat duingebied, op het gebied van flora het meest soortenrijke van Nederland! En doordat het gebied opengesteld is, kan iedereen daarvan genieten.'

'WE ONTTREKKEN NIET ZOVEEL
WATER ALS WIJ NODIG HEBBEN, MAAR
ZOVEEL ALS DE NATUUR AANKAN'

Big Jump in de Afgedamde Maas

Op 28 juni jl. plonsde olympisch kampioen openwaterzwemmen Maarten van der Weijden (links) in de Afgedamde Maas in Brabant. Hier neemt Dunea water in voor de drinkwaterproductie voor 1,3 miljoen klanten in West-Nederland.

Sinds 2002 springen in heel Europa jaarlijks tienduizenden mensen tegelijk in het water. Onder het motto 'Big Jump' wordt aandacht gevraagd voor het belang van schoon water voor mens en natuur. Dunea strijdt voor schone bronnen en zoekt voortdurend mogelijkheden om aandacht te vragen voor de waterkwaliteit van het oppervlaktewater, samen met andere stakeholders zoals de Gelderse Natuur en Milieufederatie (GNMF) en de partners van de Big Jump.

dunea
DUIN & WATER

Risico's voor drinkwatervoorziening

Geen drones boven open infrastructuur

Steeds vaker zien drinkwaterbedrijven voor hen onbekende drones boven hun terreinen en infrastructuur. Omdat drones om verschillende redenen een risico kunnen vormen voor de drinkwatervoorziening, is dit een onwenselijke ontwikkeling. Wat is er precies aan de hand?

Drinkwater is als eerste levensbehoefte van groot belang voor de volksgezondheid. Uitval leidt tot maatschappelijke ontwrichting. Niet voor niets behoort de drinkwatervoorziening tot de top-vitale infrastructuur van Nederland.

Open infrastructuur

De drinkwatervoorziening kent veel 'open' infrastructuur, zoals waterspaarbekkens en infiltratieplassen en -kanalen in duingebied. Daarnaast zijn er verschillende onttrekkingspunten in rijkswateren, waar oppervlaktewater wordt ingenomen voor de drinkwaterproductie en waar calamiteiten binnen zes uur een risico kunnen vormen voor de waterwinning. Spaarbekkens en infiltratieplassen en -kanalen worden gebruikt voor een natuurlijke (voor)zuivering van oppervlaktewater én als buffer. Deze buffers zijn van belang om bij eventuele innamestops tóch de levering van drinkwater te kunnen garanderen.

Risico's voor waterkwaliteit

Drones vormen om verschillende redenen een risico voor de waterkwaliteit van deze infrastructuur. Hierbij gaat het om het moedwillig of per ongeluk schaden van de drinkwatervoorziening. Bij de eerste categorie kan worden gedacht aan de mogelijkheid om met behulp van drones nucleair, biologisch of chemisch materiaal in waterspaarbekkens of bij innamepunten te deponeren. Daarnaast kunnen drones voor verkenning of spionage worden ingezet; dit levert weliswaar geen directe schade op, maar is evenzeer ongewenst.

Accu's in het water

Bij niet-opzettelijke schade gaat het bijvoorbeeld om drones die uit de lucht vallen en in open spaarbekkens of infiltratieplassen terechtkomen. De chemische inhoud van de accupakketten van drones kan de waterkwaliteit van deze waterlichamen ernstig aantasten. Ook gaan dronegebruikers dan vervolgens op zoek naar hun neergestorte drone, waarbij ze zich kunnen begeven in gebieden die uit veiligheidsoverwegingen niet betreden mogen worden. Vaak gaat het dan om waterlichamen waar de aanwezigheid van mensen een direct risico vormt voor de waterkwaliteit.

Dunea Duin & Water

Bij Dunea Duin & Water weten ze daar alles van. Peter Spierenburg, adviseur Strategie Natuur, legt uit: 'Wij zien de laatste drie jaar dat het gebruik van drones sterk toeneemt. We zijn geen voorstander van drones boven onze productielocaties en infiltratieplassen in de duinen. Dunea beheert drie duingebieden tussen Monster en Katwijk. De duinen zijn van groot belang voor de winning en zuivering van drinkwater. Hier wordt het voorgezuiverde rivierwater gefiltreerd voor een natuurlijke zuivering van zo'n twee maanden. Het duinzand zuivert het water van bacteriën en virussen. Naast de functie van zuivering, vormen de duinen ook een strategische buffer, om de leveringszekerheid zeker te stellen. Vanwege het grote belang van de duinen, is bescherming tegen invloeden van buitenaf noodzakelijk.'

Restricties voor dronegebruik

Beveiliging en bescherming van de drinkwatervoorziening staan van oudsher hoog in het vaandel bij de drinkwaterbedrijven. Drinkwater is immers van groot maatschappelijk belang. Drones overstijgen letterlijk de fysieke beveiliging, barrières en toezicht van de drinkwaterbedrijven. Dit vraagt om duidelijke restricties ten aanzien van het dronegebruik, die alleen vanuit overheidszijde kunnen worden opgelegd. Inzet van drones door drinkwaterbedrijven zelf is echter nodig voor inspectie en monitoring van hun gebouwen en uitgestrekte gebieden. De Nederlandse drinkwaterbedrijven beheren bij elkaar circa 24.000 hectare natuurgebied. Met behulp van drones worden de vegetatie en verstuing (in duingebied) gemonitord en wordt onderzoek gedaan naar verdroging van drinkwaterbronnen.

Inzet Vewin

Ter bescherming van de top-vitale drinkwatervoorziening moet in drone-regelgeving voor anderen dan drinkwaterbedrijven en waterbeheerders een verbod worden opgenomen voor het vliegen met drones boven waterspaarbekkens, infiltratieplassen en kanalen in duingebieden en onttrekkingspunten in rijkswateren.

Leidingbreuk Gelderland toont aan:

Drinkwaterbedrijven goed voorbereid op calamiteiten

Drinkwater is een primaire levensbehoefte en van groot belang voor de volksgezondheid. Drinkwaterbedrijven doen er dan ook alles aan om de continue levering van voldoende en goed drinkwater te garanderen. Dat betekent niet alleen investeren in onderhoud aan het distributienet, maar ook goed voorbereid zijn op calamiteiten.

De leveringszekerheid in Nederland is 99,8%: dat betekent dat een klant in een heel jaar gemiddeld slechts 14 minuten zonder water zit. Meestal gaat het daarbij om gepland onderhoud. Heel soms kan het voorkomen dat de drinkwatervoorziening uitvalt door een storing of calamiteit. Uiteraard zijn de drinkwaterbedrijven daar terdege op voorbereid.

Spontane leidingbreuk

In het uitzonderlijke geval dat de drinkwatervoorziening langer dan 24 uur uitvalt, wordt – in nauwe samenwerking met veiligheidsregio's en gemeenten – nooddrinkwater uitgereikt. De inzet van nooddrinkwater is een grote logistieke operatie, waarvoor de betrokken partijen regelmatig oefenen. Dat dat vruchten afwerpt, bleek begin dit jaar in de Achterhoek, waar midden in de nacht een spontane breuk optrad in een transportleiding van drinkwaterbedrijf Vitens.

De teammanager Bedrijfsbureau van Vitens, Cor Lievers, vertelt wat er dan gebeurt: 'Vitens heeft, net zoals alle drinkwaterbedrijven, een Calamiteitenplan, waarin dit soort situaties is opgenomen. Wij nemen bij een storing contact op met de betrokken gemeente of de veiligheidsregio, afhankelijk van de omvang van het getroffen gebied. In dit geval ging het om 30.000 huishoudens in De Liemers, grofweg het gebied tussen Rijn en IJssel ten oosten van Arnhem, met de gemeenten Zevenaar, Doesburg, Rheden, Rijnwaarden en Didam.'

Dubbel uitgevoerd

Het bleek te gaan om een lek in de transportleiding die dit gehele gebied van drinkwater voorziet. In korte tijd gutste vier miljoen liter drinkwater bij Ellecom de IJssel in. Lievers: 'Transportleidingen zijn altijd dubbel uitgevoerd, met het oog op onderhoud én calamiteiten. Normaliter sluit de dienstdoende operator de 'lekke' leiding af, leidt het water door de back-upleiding, en kijkt wat er aan de

hand is. Maar dat loste het probleem in dit geval niet meteen geheel op: de druk in het net bleef te laag. We dachten aan een tweede lek, in de back-upleiding, maar konden dat in het donker, in het buitengebied niet goed vaststellen.'

Opschaling veiligheidsregio

Omdat de storing langer leek te gaan duren en een groot gebied betrof, heeft Vitens conform het Calamiteitenplan de Veiligheidsregio Gelderland-Midden op de hoogte gebracht van de situatie. Die besloot op te schalen en riep het Regionaal Operationeel Team (ROT) bijeen, waarin ook een contactpersoon van Vitens plaatsnam. Op basis van alle beschikbare informatie heeft het ROT enkele scenario's opgesteld. Toen gaandeweg bleek dat niet met zekerheid kon worden gezegd wanneer de storing zou zijn verholpen, is besloten de inzet van nooddrinkwater voor te bereiden.'

Nooddrinkwatervoorziening

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het aanwijzen van de distributiepunten waar drinkwaterbedrijven een nooddrinkwatervoorziening plaatsen. Daarnaast zijn gemeenten verantwoordelijk voor de nodige ondersteuning ter plaatse, zoals het plaatsen van dranghekken om alles in goede banen te leiden, én voor de doorlevering van nooddrinkwater aan niet- of verminderd zelfredzamen. Lievers: 'Wij oefenen dit soort situaties regelmatig in de gemeenten en de elf veiligheidsregio's waar wij als Vitens mee te maken hebben. Dat levert belangrijke kennis en ervaring op voor die enkele keer dat het echt misgaat. Ook in dit geval bleek hoe belangrijk oefenen in de 'koude fase' is: je kent elkaar, weet elkaar te vinden en begrijpt elkaar. De samenwerking verliep in praktijk dan ook prima.'

20.000 flessen drinkwater

De drinkwaterbedrijven hebben de materialen voor de nooddrinkwatervoorziening opgeslagen op centrale plaatsen in hun voorzieningsgebied. Met transporteurs zijn contracten afgesloten voor het vervoer van de materialen en het water naar de gewenste locaties. Lievers: 'Wij moeten nooddrinkwater binnen 24 uur na het niet meer op de reguliere manier kunnen leveren van drinkwater beschikbaar hebben. In dit geval hebben wij onze transporteurs opdracht gegeven de materialen naar een centrale plek in de buurt van het getroffen gebied te brengen. Ook hebben we bij onze collega's van WMD 20.000 vijf-literflessen drinkwater besteld, voor kwetsbare groepen. Deze zijn met zes vrachtwagens verdeeld bij verzorgings- en verpleegtehuizen, huisartsenposten en kinderdagverblijven in het gebied. Uiteindelijk zijn de nooddrinkwatersets niet geplaatst, omdat onze monteurs erin waren geslaagd de lekkage op te lossen.'

Snel laboratoriumonderzoek

Nadat de druk op het net weer normaal was, heeft Vitens de leidingen schoongespoeld en watermonsters genomen voor laboratoriumonderzoek. Lievers: 'Totdat bekend was of er een vervuiling in de leidingen was opgetreden, hebben we een kookadvies voor het hele gebied gegeven. Dat is vrij uniek, omdat we dat normaliter op veel kleinere schaal doen, bijvoorbeeld na lokale werkzaamheden. Vanwege de omvang van het getroffen gebied en het belang om snel duidelijkheid te verschaffen heeft de toezichthouder, de ILT, ons laboratorium toestemming gegeven om een innovatieve onderzoeksmethode te gebruiken. Hierdoor konden we het kookadvies al na

'DE LEVERINGSZEKERHEID IN NEDERLAND IS 99,8%'

24 uur opheffen, waar dat bij een normale kweekmethode drie dagen zou hebben geduurd. De traditionele methode bevestigde overigens daarna ook nog de juistheid van het snelle DNA-onderzoek.'

Uniek

Hij vervolgt: 'Al met al was dit een bijzondere situatie, omdat we nog nooit eerder zo ver hebben hoeven gaan in de voorbereiding van de inzet van nooddrinkwater. Voor zover ik weet, is het in Nederland zelfs nog nooit nodig geweest om een nooddrinkwatervoorziening operationeel te maken, zo betrouwbaar is ons distributienet. In dat opzicht was dit een heel vervelend incident voor de getroffen inwoners, maar voor ons tegelijkertijd het bewijs dat we een prima calamiteitenorganisatie hebben en dat goed is geoefend met de betrokken partners. Ik hoop het nooit 'in het echt' mee te hoeven maken, maar we weten één ding zeker: de drinkwaterbedrijven zijn goed voorbereid op calamiteiten.'

Nooddrinkwater

Nooddrinkwater is drinkwater dat door drinkwaterbedrijven buiten de normale drinkwaterinfrastructuur (het reguliere distributienet) aan consumenten wordt geleverd. Hiertoe beschikt elk drinkwaterbedrijf over een nooddrinkwatervoorziening. Deze bestaat doorgaans uit flexitanks (een flexibele kunststof tank met een inhoud van 10 tot 15 m³) en kraanstellen. Om sneller en/of op grote schaal nooddrinkwater in te zetten, hebben de tien Nederlandse drinkwaterbedrijven een landelijk poolingcontract. Op basis daarvan kan, indien nodig, onderling bijstand worden verleend op het gebied van nooddrinkwatermateriaal, vulpunten en personeel. De wettelijke hoeveelheid nooddrinkwater is vastgesteld vanuit oogpunt van volksgezondheid en bedraagt ten minste drie liter nooddrinkwater per persoon per dag.

Cor Lievers, Vitens.

Jong geleerd, oud gedaan

Watereducatie in de Noord-Hollandse duinen

In Nederland is zuiver drinkwater volkomen vanzelfsprekend. Veel minder bekend is de lange weg die het water aflegt voordat het zo schoon uit de kraan komt, en de belangrijke rol van de duinen daarin. PWN organiseert daarom in Bezoekerscentrum De Hoep in Castricum een aantal educatieve activiteiten voor scholen én particulieren, zodat kinderen alles kunnen leren over het zuiveren van water en over de Noord-Hollandse duinen.

In Bezoekerscentrum De Hoep in het Noordhollands Duinreservaat organiseert PWN al vele jaren een breed scala aan educatieve activiteiten. Met als doel: natuur- en drinkwaterbewustzijn kweken bij kinderen in de basisschoolleeftijd.

Hulpboswachter

Een 'gouwe ouwe' is bijvoorbeeld De Hulpboswachter: een ontdekkingspeurtocht door de duinen, waarbij kinderen in de leeftijd van 10 tot 12 jaar even in de rol van de boswachter mogen kruipen. Met een routekaart met opdrachten op zak, en een rugzak vol noodzakelijke attributen zoals een verrekijker en vogelfluitje, gaan de deelnemers in groepjes van vier op pad. Ze leren wat een boswachter allemaal doet en mogen onderweg zelfs (nep)bekeuringen uitdelen voor 'milieuovertredingen'. De activiteit kan zowel door scholen als gezinnen worden geboekt.

Wateravontuur

Een groot educatief project dat door PWN in samenwerking met de stichting Tijdgeest werd samengesteld, is het Wateravontuur. Leerlingen van groep 6, 7 en 8 krijgen op school toegang tot een digitale wereld waarin een directeur van een drinkwaterbedrijf gevolgd wordt tijdens zijn werkdag. In het verhaal gaat er dan van alles mis en worden de kinderen uitgenodigd om oplossingen aan te dragen en zelf op onderzoek uit te gaan.

Een onderdeel van het project is een bezoek aan De Hoep, waar de leerlingen onder meer een waterquiz spelen en zelf kleine waterzuiveringsproefjes doen. Het project leert kinderen wat er allemaal nodig is om drinkwater te maken en dus ook hoe belangrijk het is om zuinig te zijn met water. Het Wateravontuur gaat zijn vierde jaar in: in 2016 deden er 421 basisschoolleerlingen aan mee.

Kijkje in de keuken

Een geliefd onderdeel van de vaste expositie in De Hoep is de 'visualizer'. De drinkwaterproductielocaties van PWN zijn niet toegankelijk voor publiek. Om toch een beeld te krijgen van het traject dat het water aflegt, kunnen jonge en oudere bezoekers op deze installatie een visualisatie van het hele proces bekijken en zich virtueel rond laten leiden door de productielocaties Jan Lagrand in Heemskerk en Martien den Blanken in Andijk.

Naast de activiteiten op het gebied van educatie in De Hoep organiseert PWN verder lesprogramma's voor basisscholen in samenwerking met partner JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht). Ook zijn er concrete acties, zoals watertaps op scholen.

Achterspiegel

Mestbeleid: neem maatregelen voor grondwaterbeschermingsgebieden

De mestproblematiek is voor de drinkwatervoorziening nog steeds actueel en omvangrijk. Bemesting heeft tussen 2000 en 2015 in 86 van de 220 grondwaterwinningen geleid tot overschrijdingen van de wettelijke norm voor nitraat, hardheid, sulfaat en nikkel. Dit speelt met name bij kwetsbare grondwaterwinningen in agrarische gebieden op zandgronden van Brabant, Limburg en Gelderland en Overijssel.

Extra maatregelen zijn nodig om de waterkwaliteitsdoelen uit de Nitraatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water voor het grondwater te halen. Normoverschrijdingen voor alle mestgerelateerde stoffen moeten stoppen. Verder mag de waterkwaliteit niet achteruitgaan en moet deze op termijn verbeteren.

Vewin pleit daarom voor:

- Verplichte maatregelen in het zesde actieprogramma Nitraatrichtlijn gericht op grondwaterbeschermingsgebieden.
- Vrijwillige samenwerkingsprojecten tussen (o.a.) drinkwaterbedrijven en de landbouw om nieuwe maatregelen te ontwikkelen.
- Een duidelijke regierol voor het Rijk bij het stellen van kaders voor de benodigde maatregelen, monitoren van de voortgang en eventueel bijsturen als onvoldoende resultaten worden behaald.

